

**CRNA GORA
MINISTARSTVO PROSVJETE I SPORTA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO**

**Nastavni predmet
CRNOGORSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST**

Predmetni program za
I, II i III razred trogodišnje srednje stručne škole

Predmetni program **CRNOGORSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST** za trogodišnju srednju stručnu školu izradila je Komisija u sljedećem sastavu:

Jasmina Radunović ,predsjednica

Aleksandar Čogurić, član

Ana Bojović, član

Lektura: Jelena Šušanj

Nacionalni savjet za obrazovanje je na sedmoj sjednici održanoj 31. 08. 2011.godine donio predmetni program CRNOGORSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST za I, II i III razred srednje stručne škole.

1. NAZIV NASTAVNOGA PREDMETA

CRNOGORSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

2. ODREĐENJE PREDMETNOGA PROGRAMA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnoga programa

Crnogorski jezik i književnost je obavezni trogodišnji nastavni predmet u srednjoj stručnoj školi. To je najvažniji opšteobrazovni predmet u osnovnoj i srednjoj školi zato što razvija ukupne intelektualne i psihoemotivne sposobnosti. Vještine koje se razvijaju u okviru ovoga predmeta potrebne su i u svim ostalim predmetima, otud njegov poseban značaj u kurikulumu uopšte.

Predmet se sastoji od dvije podjednako važne discipline: nastave jezika i nastave književnosti. U okviru tih dviju oblasti razvija se kultura usmenog i pismenog izražavanja.

Jezik je važna oblast za proučavanje „zbog jedinstvenosti svoje uloge da zagospodari svom širinom ljudske misli i djelovanja“ (D. Kristal). Jezik je oruđe za razmišljanje i samoiskazivanje, prenošenje znanja i formiranje društvenih odnosa, za stvaranje slike svijeta, razmjenu kulturnih dostignuća i razvoj ličnosti uopšte. Kao mentalni i društveni fenomen, on je osnova humaniteta. Budući da se zasniva na prenošenju riječi u shvatljive zamisli (koncepte), ovaj predmet kroz mnoštvo koncepata koje učenik/ca ima na raspolaganju i kroz razumijevanje njihovih odnosa doprinosi da učenik/ca i razmišlja konceptualno.

Kroz nastavu Crnogorskoga jezika i književnosti učenik/ca se razvija kao samostalna, slobodna, kreativna i kulturna ličnost, svjesna svojega ličnog i nacionalnog identiteta. Učenik/ca se usmjerava da cijeni vlastitu kulturu i jezik, jezike manjina u svome okruženju i ukupno jezičko i kulturno nasljeđe čovječanstva.

Učenik/ca se osposobljava za jasno, razumljivo, pravilno i funkcionalno *usmeno i pisano sporazumijevanje* u različitim okolnostima. Učenik/ca ovladava tehnikama čitanja i pisanja, kao i vještinama potrebnim u informatičkome vremenu. Nakon slušanja i čitanja učenik/ca je u stanju da na osnovu tekstova vrši odabir činjenica, izvodi zaključke, nadograđuje i kritički vrednuje tekst, te da predstavlja ideje na različite načine.

Učenik/ca se osposobljava za jasno, razumljivo, pravilno i funkcionalno *usmeno i pismeno sporazumijevanje* u različitim okolnostima. Učenik/ca ovladava tehnikama čitanja i pisanja, kao i vještinama potrebnim u informatičkom vremenu. Nakon slušanja i čitanja, učenik/ca je u stanju da na osnovu tekstova izvlači zaključke, vrši odabir, kritički vrednuje i nadgrađuje shodno ciljevima te da predstavlja ideje na različite načine.

Kroz **nastavu književnosti** učenik/ca razvija racionalni i emocionalni život, estetska osjećanja, bogati sliku svijeta, produbljuje saznanje o sebi i drugim ljudima, razvija imaginaciju. Učenici/e se upoznaju sa svjetskom i nacionalnom književnom umjetnošću, stvaraju čitalačke navike i oblikuju estetski ukus.

Učenik/ca se osposobljava da jezik i književnost razumije kao sistem znanja i podstiče da samostalno koristi stručnu literaturu i ostale izvore znanja.

b) Broj časova po godinama obrazovanja

Crnogorski jezik i književnost se u prvom razredu stručne trogodišnje škole izučava sa po 3 časa sedmično, tj. sa 105 časova godišnje. U II i III razredu sa po 2 časa (35 radnih nedjelja u drugom) i (32 radne nedjelje u trećem razredu).

Pretpostavka je da svi nastavni planovi slijede metodologiju savremenog evropskog školskog sistema koja se zasniva na četrdesetosatnoj radnoj nedjelji, odnosno osmosatnom dnevnom opterećenju. Ukoliko se ta metodologija ima u vidu, očekuje se na jednoj strani da se njome postigne rasterećenje učenik/ca i nastavnika/ce, a na drugoj strani da se ostvari maksimalna radna aktivnost. Slijedeći ta uputstva, Crnogorski jezik i književnost zahtijeva od učenika/ca i nastavnika/ca 105 (96) časova rada u školi i 70 (64) sati učenja kod kuće.

Specifičnost ovoga predmeta tiče se činjenice da se njegovo izučavanje zasniva na čitanju relativno zahtjevnoga programa lektire. No vrijeme potrebno za čitanje lektire ne ulazi u predviđeni koncept radne nedjelje i dnevnog opterećenja. Ono je zasebna cjelina koja se drugačije usvaja, ne uči se u klasičnom smislu, podrazumijeva i elemente zabave i uživanja u tekstu, i uz to je individualno profilisana.

U ovom programu nastavi jezika namijenjeno je 40% časova, a nastavi književnosti 60% časova. Kad je riječ o oblicima nastave, časovi se nikad kruto ne dijele na teorijsku i praktičnu nastavu, već se teorija i vježbanja preplicu na svim časovima.

Za svaki razred postoji dio programa koji kreira nastavnik/ca u skladu s potrebama učenika/ca sa kojima radi i u saradnji s lokalnom zajednicom u kojoj se škola nalazi. Taj fond iznosi do 10% ukupnoga broja predviđenih časova. Što se nastave književnosti tiče, to mogu biti djela iz crnogorske književnosti, književnosti iz okruženja ili svjetske književnosti, te značajna književna djela nastala na području lokalne zajednice. U okviru nastave jezika to mogu biti jezički sadržaji u smislu proučavanja govora kraja u kojem se škola nalazi, izrade diferencijalne gramatike i stvaranje rječnika lokalnoga govora i sl. Pomenuti broj časova može se koristiti i za produbljivanje obaveznoga dijela programa.

Prilagođavanje nastave potrebama učenika/ca i u tom smislu otvorenost programa tiče se, takođe, opsega gradiva, pa se, na primjer, nastavnik/ca može opredijeliti da određeni operativni cilj učenici/e savladaju radeći na većem ili manjem broju djela (na primjer epskih pjesama kad je u pitanju narodna književnost i sl.).

3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA

Učenici/e razvijaju vještinu izražavanja i sporazumijevanja crnogorskim jezikom, birajući formu prikladnu situaciji. Stiču sposobnost da izraze i obrazlože mišljenje, da slušaju, pitaju i odgovore na ono što drugi pitaju, da razumiju značenja neverbalnih poruka.

Vještinu izražavanja i sporazumijevanja učenici/e stiču na primjerima različitih neumjetničkih i umjetničkih tekstova koje slušaju, gledaju, čitaju i stvaraju (govore i pišu). Uz nastavnikovo/čino rukovođenje uče se da ih čitaju, razumiju, razlažu, analiziraju i kritički vrednuju. Nakon toga, učenici/e su u stanju da sami stvaraju slične, usmene i pismene tekstove, razumljive i jezički ispravne.

Učenici/e ovladavaju sposobnošću sporazumijevanja standardnim jezikom, znaju njegove principe i normu i koriste je pri sastavljanju usmenih ili pisanih tekstova. Budući da se nastava odvija na reprezentativnim umjetničkim, i neumjetničkim, tekstovima, učenici/e formiraju potpunu sliku fonetskih, morfoloških, sintaksičkih i leksičkih struktura crnogorskoga jezika. Učenik/ca, takođe, ovladava različitim stilskim obrascima i stiče sposobnost adekvatne upotrebe funkcionalnih stilova prilikom govora i pisanja.

Razvijajući vještine komunikacije, učenik/ca se socijalizuje, postaje svjestan/sna mogućnosti da utiče na svoju sredinu i da učestvuje u društvenom životu. Time nastava jezika i književnosti direktno utiče i na formiranje građanske svijesti učenika/ca.

Kroz nastavu književnosti učenici/e se razvijaju u slobodne, kreativne i kulturne ličnosti, kritičkoga uma i oplemenjenoga jezika. Nastava književnosti osobito utiče na razvoj moralnih vrijednosti, na bogatstvo misli i oštećanja, na uočavanje njihovih nijansi i bogatstva. Učenikov/čin mentalni život usložnjava se i oplemenjuje mogućnošću imenovanja, objašnjavanja i vrednovanja veoma složenih pojava.

Na odabranim primjerima iz naše i svjetske književnosti učenici/e shvataju osnovne književnoistorijske tokove i razvoj žanrovskih oblika. U okviru književnoga djela učenik/ca je u stanju da uoči i vrednuje estetske, etičke i sazajne vrijednosti.

U nastavi se, prema mogućnostima, koriste sve vrste video-zapisa i elektronske komunikacije, s namjerom da se i na njihovim primjerima i povodom njih vježba umijeće govorenja i pisanja.

Kroz nastavu književnosti ojačava se samosvijest učenika/ce, njegov/njen nacionalni i evropski kulturni identitet i svijest o civilizacijskom zajedništvu s drugima.

Učenici/e razvijaju strategije samostalnoga rada, čime se osposobljavaju za permanentno učenje. Podstiču se da učestvuju u svim oblicima vannastavnih aktivnosti i takmičenja, da sarađuju u novinama i časopisima, radijskim i televizijskim kućama. Talentovani učenici/e podstiču se da sami stvaraju književnoumjetničke tekstove.

Učenici/e shvataju osobenost svojega jezika, uočavajući sličnosti i razlike sa srodnim jezicima koje govori više različitih nacija, obilježavajući lični, nacionalni i državni identitet svake od njih.

Učenici/e se vaspitavaju u pravcu jezičke tolerancije, uvažavanja drugih jezika i jezika manjina.

Učenici/e se osposobljavaju da koriste i tehničko-informatičku pomoć prilikom prikupljanja, organizovanja i saopštavanja informacija. Učenik/ca razumije moć medija i stiče kritički odnos prema njima.

4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA

Osnovni cilj nastave Crnogorskoga jezika i književnosti jeste razvijanje četiri aktivnosti sporazumijevanja:

- slušanje (razumijevanje onoga što se sluša);
- govor (jasan, razumljiv i pravilan);
- čitanje (razumijevanje onoga što se čita);
- pisanje (shodno gramatičkoj i pravopisnoj normi, a u okviru različitih funkcionalnih stilova).

Povezivanje i fleksibilnost znanja povećava osposobljenost učenika/ca za djelovanje u ukupnoj socijalnoj sredini. To znači da težište više nije na prenošenju određenih sadržaja, već na razvijanju sposobnosti i vještina (kompetencija), navika i socijalno prihvatljivih osobina ličnosti. Škola, prema tome, nema prevashodno informativnu, već formativnu i socijalizacijsku funkciju.

Težište obrazovnoga programa pomjera se ka ciljevima i krajnjim rezultatima obrazovanja. To podrazumijeva kvalitet, primjenjivost i trajnost stečenih znanja. Učenici/e na kraju trogodišnjeg školovanja treba da budu osposobljeni/e za valjanu komunikaciju na crnogorskom jeziku (usmenu i funkcionalnopismenu).

Operativni ciljevi proizilaze iz opštih ciljeva; usmjereni su na učenika/cu. Pokazuju što učenik/ca treba da nauči, sazna, postigne, može da uradi. Objedinjuju sadržajne (pojmovi, principi, zakonitosti) i procesne ciljeve (razne kognitivne i komunikacijske sposobnosti i kompetencije) i služe kao osnova za definisanje standarda znanja.

Predložene **aktivnosti** proizilaze iz postavljenih ciljeva i upućuju na procese i radnje putem kojih učenik/ca ostvaruje cilj. Predstavljaju smjernice za nastavnike/ce, nipošto striktna uputstva.

U koloni **pojmovi i sadržaji** dati su glavni pojmovi koji upuću na oblast predmeta koju učenici/e treba da savladaju.

Korelacije predstavljaju uputstva i preporuke za ostvarivanje *funkcionalne saradnje* iz predmetnih oblasti u kojima je moguće napraviti logičku vezu i preplitanje od koristi za dostizanje postavljenih ciljeva (horizontalna korelacija). Podrazumijeva se da je za nastavu jezika i književnosti neobično važna i unutarpredmetna povezanost (vertikalna korelacija). Pitanje korelacija veoma je važno didaktičko pitanje jer koncept holističkog obrazovanja stiče sve više pristalica među pedagoškim stručnjacima. Nastavnicima/ama je ostavljena mogućnost da i sami/e upisuju ostvareni stepen povezanosti s ostalim predmetima i nastavnim sadržajima za koje smatraju da im mogu biti od važnosti u sprovođenju nastavne prakse iz Crnogorskoga jezika i književnosti.

Nastavni program podrazumijeva i međunarodno uporedive **standarde znanja**. Oni su osnova za praćenje realizacije ciljeva nastave i provjeravanje i ocjenjivanje postignuća učenika/ca.

I razred**I nastavna oblast: NASTAVA JEZIKA**

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica razvija vještinu slušanja, čitanja, razumijevanja i analiziranja i stvaranja neumjetničkih tekstova prilagođenih uzrastu.</p> <p>1.1. Razvija vještinu slušanja snimljenih razgovora i samostalnoga pripremanja sličnih razgovora. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> — odredi temu i sagovornika/sagovornicu, — izdvoji ključne podatke iz teksta, — kaže da li se razgovor / pregovor završio sporazumom ili ne; u čiju je korist ili na čiju štetu sporazum bio postignut; — označi razgovor kao zvaničan / nezvaničan, — kaže koji govornik je vodio (usmjeravao) razgovor, — s učenicima/učenicama izvede sličan razgovor (može i telefonski). 	<p>1.1. Učenici/učenice nakon prvoga slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kazuju ko je razgovarao; — kazuju o čemu su sagovornici/sagovornice razgovarali; — kazuju da li su se sagovornici/sagovornice informisali/e ili pogađali/e; — kazuju kako se pregovor završio (sporazumom ili ne); — kazuju zašto jeste / nije došlo do sporazuma, tj. ko je odgovoran za to; — zaključuju o polaznim i konačnim stavovima oba pregovarača; — razgovaraju o mogućim sporovima među ljudima (na primjer, generacijski). <p>Nakon drugoga slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kazuju da li je razgovor zvaničan ili nezvaničan; — kazuju kakav je odnos među sagovornicima/sagovornica 		

	<p>ma (na primjer, ravnopravan ili hijerarhijski);</p> <ul style="list-style-type: none"> – kazuju kakvo je emotivno stanje sagovornika/sagovornica (na primjer, naklonjenost / nenaklonjenost, prijatnost / neprijatnost); – kazuju koji je od sagovornika/sagovornica vodio ili usmjeravao razgovor; – prosuđuju o uvidajnosti sagovornika/sagovornica, da li je njihov govor riječima i pokretima odgovarajući i sl.; – razgovaraju o čovjekovoj potrebi da ga drugi slušaju i razumiju. <p>Pripremaju razgovor i tokom razgovora:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vode računa o gestikulaciji, mimici i o izrazu lica; – učestvuju u igri uloga; – pripremaju pitanja (usmeno / pismeno); – vježbaju pregovore u manjim grupama – sagovornici/sagovornice formiraju zajedničko mišljenje, tj. izvještaj o razgovorima i to predstavljaju drugovima/drugaricama u odjeljenju. 		
--	---	--	--

<p>1.2. Razvija vještinu slušanja i analize govorenih / naglas čitanih neumjetničkih tekstova i sposobnost stvaranja sličnih tekstova, i to tekstova povezanih sa sadržajima drugih nastavnih predmeta (na primjer, opis procesa, postupka...)</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna namjenu i temu teksta, – usmeno i pismeno odgovori na pitanja nastavnika/nastavnice o sadržaju teksta, – u tekstu uoči ključne pojmove i s njima povezane važne podatke – govori jasno, pravilno i razumljivo; <p>1.3. Razumije značaj i namjenu zvaničnih i nezvaničnih tekstova i samostalno čita i piše:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oglas, – čestitku, – pismo (zvanično i nezvanično). <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odredi pošiljaoca i primaoca, 	<p>1.2. Nakon slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pišu odgovore koji sadrže značajne informacije; – klasifikuju dobijene podatke, uočavaju i odvajaju bitne od nebitnih; – iskazuju svoje mišljenje; – pričaju o svojim iskustvima, razmišljanjima i sl.; – sami/same dopune tekst (na primjer, pripovjednim tekstovima predvide nastavak ili kraj); – sami/same govorno nastupaju (s unaprijed pripremljenom temom): – prije govornoga nastupa sami/same razmišljaju što bi sve mogli/e da kažu o temi; – tokom govornoga nastupa samostalno govore uz pomoć podšetnika, jasno i prirodno; – nakon govornoga nastupa slušaoci kazuju svoje mišljenje o nastupu. <p>1.3. Nakon prvoga čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kazuju ko piše tekst, kome je namijenjen i u tekstu traže elemente na osnovu kojih su to prepoznali/e; – objašnjavaju kakav je društveni i emotivni odnos između onoga kome je tekst namijenjen i onoga ko je pisao; – u tekstu traže elemente na 	<p>1.3.</p> <ul style="list-style-type: none"> - oglas - čestitka - pismo (zvanično i nezvanično) 	
--	--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> – odredi namjeru pošiljaoca i način na koji se obraća primaocu, – odredi tekst kao zvaničan ili nezvaničan, – sam/sama napiše sličan nezvanični i zvanični tekst, pri čemu poštuje osnove znanja oblikovanja zvaničnih i nezvaničnih tekstova, primjenjuje pravopisna pravila i piše čitljivo. <p>1.4. Razvija vještinu čitanja, razumijevanja teksta i sposobnost da samostalno pišu tekstove (na primjer, opis procesa, postupka, prostora, događaj, doživljaj..);</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna namjeru i temu teksta; – uoči i izdvoji ključne pojmove i važne podatke iz teksta ; 	<ul style="list-style-type: none"> osnovu kojih su to zaključili/e; – saopštavaju što pošiljalac očekuje od onoga ko pošiljku prima, tj. zašto mu šalje tekst; – prosuđuju da li su izrazi u tekstu primjereni ili ne i, ako treba, zamjenjuju ih. <p>Nakon ponovnoga čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – saopštavaju svoje mišljenje o tome kako će se primalac teksta odazvati, obrazlažu ga; – određuju osnovne elemente spoljne oblikovanosti zvaničnih i nezvaničnih tekstova; – u odgovarajućim okolnostima (npr. praznici, izleti, priredbe) sami/same stvaraju slične tekstove, vodeći računa o čitljivosti, lijepome i pravilnom pisanju. <p>1.4. Čitaju kratke neumjetničke tekstove.</p> <p>Nakon čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – objašnjavaju značenje nepoznate riječi; – tokom čitanja podvlače značajne podatke <p>Nakon ponovnoga čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usmeno / pismeno ponove tekst; – iskazuju svoje mišljenje o tekstu; 		
--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – u sadržaju potraži traženi podatak (i iz netekstualnoga dijela); – ocijeni (ne)istinitost navedenih podataka; – pravilno upotrebljava principe komponovanja pismenoga sastava (jedinstvo, odabiranje, skladnost, proporcija, izrazitost, raznovrsnost); – primjenjuje pravila kompozicije teksta 	<ul style="list-style-type: none"> – pričaju o svojim iskustvima i razmišljanjima vezanim za tekst; – u tekstu traže zahtijevani podatak, kao i u netekstualnome dijelu (sheme, tabele, grafikoni...) i objašnjavaju ih. <p>Sami/same pišu tekstove i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pripovijedaju o životu osobe koju su sami/same odabrali; – opisuju radni postupak / igru / sport i sl., koji su sami odabrali/e; – komentarišu tekst / knjigu / film i sl., koji su sami/same odabrali/e; – pripovijedaju o događaju po sopstvenome izboru. <p>Prije pisanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razmišljaju što bi sve mogli/e napisati i izrađuju plan teksta; – na osnovu plana smišljaju i kreiraju određenu vrstu teksta. <p>U toku pisanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – koriste podatke iz plana teksta; – vode računa o kompoziciji teksta (cjeline u tekstu ističu paragrafima); – za kraći tekst (zanimljiv muzički / sportski događaj) smišljaju što više naslova i kroz razmjenu ideja i mišljenja dolaze do jednoga 		
---	--	--	--

	naslova.		
	Nakon pisanja: <ul style="list-style-type: none"> – pročitaju tekst i ispravljaju sadržajne, gramatičke i pravopisne greške; – procjenjuju razumljivost teksta; – prepisu tekst, pri čemu vode računa o njegovoj spoljašnjoj oblikovanosti i čitljivosti; – svoj tekst upoređuju s radovima drugova/drugarica iz odjeljenja i procjenjuju ga. 		
2. Razvija sposobnost razumijevanja jezika kao sredstva komunikacije. Osposobljava se da razumije: <ul style="list-style-type: none"> – jezik kao sistem znakova koji se ostvaruje kroz govor i pismo; – značaj jezika za komunikaciju i njegovu moć u odnosu na druge načine sporazumijevanja; – da jezici nastaju i nestaju. 	2. <ul style="list-style-type: none"> – izabranu temu ili pojam pokušavaju da objasne, tj. prikažu gestikulacijom i mimikom, a onda porede s pisanim ili izgovorenim tekstom; – porede s drugim načinima sporazumijevanja. 	2. <ul style="list-style-type: none"> - funkcije i osobine jezika - sistem znakova - komunikacija - metajezik - dijahronija i sinhronija 	
3. Razvija sposobnost razgovjetnoga i prirodnoga govora, postepeno usvaja jezičke norme crnogorskoga jezika, kao i sposobnost prepoznavanja nestandardnih jezičkih varijeteta i njihova otklanjanja u govoru i pisanju. Osposobljava se da razumije: <ul style="list-style-type: none"> - što je norma, a što standardizacija; 	3. <ul style="list-style-type: none"> – Prepoznaju dijalekatska odstupanja u usmenom i pisanom tekstu i upoređuju sa jezičkom normom. 	3. <ul style="list-style-type: none"> - standardizacija i norma 	

<ul style="list-style-type: none"> – razliku između standardnoga i književnog jezika; – da norma može biti ortoepska, ortografska, morfološka, sintaksička i leksička. <p>3.1. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna jezičko raslojavanje; – prepoznaje i razumije kako nastaju: sociolekti (žargon, argo, sleng, šatrovački govor); idiolekti. 	<p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Čitaju tekstove s dijalekatskim izrazima; – pišu lekseme za rječnik žargona svoje generacije; – čitaju tekst pisan razgovornim stilom i umjetnički tekst; – vježbaju razgovorni stil, simuliraju razgovor na stanici, ljetovanju, preko telefona; 	<p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – jezičko raslojavanje 	
--	---	---	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>4. Razvija sposobnost razumijevanja istorijskoga razvoja jezika; osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imenuje književne jezike do XIX vijeka (staroslovenski, redakcije staroslovenskog jezika s posebnim osvrtom na zetsku redakciju staroslovenskog jezika i ruskoslovenski); – imenuje najstarije pisane spomenike; – prepozna jezičku grupu kojoj pripada crnogorski jezik i njemu srodni jezici, 	<p>4. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> – iz enciklopedija i drugih izvora pronalaze tekstove pisane nekim od starih književnih jezika, uočavaju grafeme, ornamentiku, inicijale (na primjer, Oktoih) – prepoznaju (ukoliko mogu) riječi bliske današnjim oblicima, upoređuju ih (na primjer, poslanice), pronalaze sličnosti i razlike. 	<p>4.</p> <ul style="list-style-type: none"> – književni jezici do XIX vijeka <ul style="list-style-type: none"> – pisani spomenici – zetska redakcija staroslovenskog jezika 	<p>4.</p> <ul style="list-style-type: none"> – istorija (istorijske prilike od IX do XIX vijeka) – likovna umjetnost – istorija civilizacija

<p>– razumije i objašnjava savremenu jezičku situaciju.</p> <p>5. Razumije mjesto, ulogu i značaj nauke o jeziku (lingvistike) i njenih disciplina (fonetika i fonologija, morfofonologija, morfologija, sintaksa, leksikologija) za proučavanje i poznavanje jezika kao sistema, kao i predmet njihova proučavanja.</p> <p>5.1. Osposobljava se da razumije artikulaciju glasa i klasifikuje glasove prema izgovoru, po mjestu tvorbe i po zvučnosti.</p> <p>5.2. U riječima uočava glasovne promjene, imenuje ih i pravilno upotrebljava u govoru i pisanju (jednačenje konsonanata po zvučnosti, jednačenje konsonanata po mjestu tvorbe, prva, druga i treća palatalizacija, jotacija, promjena / u o, nepostojano a);</p> <ul style="list-style-type: none"> – uočava i razumije odstupanja od pravila kod glasovnih promjena. 	<p>5.1.</p> <p>uočavaju ulogu govornih organa u proizvodnji glasa;</p> <ul style="list-style-type: none"> – razvrstavaju glasove po mjestu tvorbe i izgovora; – razvrstavaju glasove po zvučnosti; <p>5.2</p> <ul style="list-style-type: none"> – u odabranome tekstu prepoznaju riječi u kojima se izvršila glasovna promjena, objašnjavaju i daju primjere. 	<p>5.</p> <ul style="list-style-type: none"> – nauka o jeziku i njene discipline – fonetika i fonologija (glasovni sistem) – morfofonologija 	<p>5.</p> <ul style="list-style-type: none"> – geografija (migracije) – sociolingvistika – fizičko vaspitanje (ispravno držanje tijela) – strani jezici (termini: argo, žargon /francuski/, sleng /engleski/) – strani jezici (na primjer spelling u engleskome jeziku)
--	---	---	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>6. Upoznaje i primjenjuje pravopisna pravila; osposobljava se da pravilno piše:</p> <ul style="list-style-type: none"> – veliko slovo (nazivi institucija, političkih partija, crkava, vjerskih zajednica, gradskih četvrti, bulevara, djelova naseljenih mjesta, praznika, imenice <i>sunce</i>, <i>zemlja</i>, <i>mjesec</i>); – malo slovo (zajedničke imenice, prisvojni pridjevi, pripadnika religija, imena stručnjaka); – skraćenice (s tačkom, bez tačke, višedečanih naziva); – ijekavske oblike riječi. 	<p>6.</p> <ul style="list-style-type: none"> – pišu po diktatu i provjeravaju tačnost zapisa; – ispravljaju tekstove s greškama; – koriste jezičke priručnike (pravopis, gramatiku, rječnik); – piše tekstove sa ijekavskim oblicima riječi; 	<p>6.</p> <ul style="list-style-type: none"> – pravopisna pravila 	

II nastavna oblast: NASTAVA KNJIŽEVNOSTI

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove; razvija sposobnost razumijevanja književnosti kao umjetnosti Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije i koristi pojmove: književnost, beletristika, literatura, pjesništvo; - razumije prirodu književnosti kao umjetnosti i njenu vezu sa drugim umjetnostima; - uoči razliku između umjetnosti prema izražajnim sredstvima - uočava potrebu proučavanja književnosti sa aspekta teorije, istorije i kritike; - razumije podjelu književnosti po postanku. <p>1.1. Učenik/učenica sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe i u odnosu na njih stvara usmene i pisane tekstove. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> — usmeno i pisano izrazi svoj doživljaj, emocije, predstave, mišljenja izazvana književnoumjetničkim tekstom; — izražajno napamet kazuje jedan kraći književni tekst, čime dokazuju sposobnost estetskog doživljaja i interpretacije, 	<p>1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju snimke teksta književnog djela, muzičkog djela, gledaju likovno/vajarsko/arhitektonsko djelo, balet, pozorišnu predstavu, film - čitaju književni tekst; <p>1.1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> — analiziraju književnoumjetnički tekst izdvajajući njegove osnovne karakteristike (književni rod, vrsta, tema, likovi i sl.); — saopštavaju svoj doživljaj djela i objasne ga, — govore svoje mišljenje o djelu i argumentuju ga tekstom; — pisano izražavaju svoj doživljaj, emocije, predstave, mišljenja i spoznaje izazvane književnoumjetničkim tekstom, — izražajno kazuju napamet naučeni teks 	<p>1. Književnost</p>	<p>1. Likovne umjetnosti muzička umjetnost (specifičnosti različitih umjetnosti i njihove sličnosti)</p>

<p>– napiše tekst o pročitanoj djelu: (opiše lik, izloži radnju, komentariše djelo).</p> <p>2. Učenik/učenica razvija sposobnost recepcije književnog djela i razumije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odnos autor-djelo-čitalac; - i koristi književno-teorijske pojmove (tema, motiv, fabula, kompozicija, lik, siže, naracija, narator, retardacija, retrospekcija). <p>3. Učenik/učenica razumije da je književno djelo tvorevina jezika i objašnjava suštinu pjesničkog jezika, uočava:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravi razliku između pjesničkog i jezika svakodnevne upotrebe; - da riječ u književnom djelu dobija novi smisao, odnosno da osim osnovnog ima i preneseno značenje. <p>3.1. Stilske figure prepoznaje kao sredstva stilskog izraza i kao odliku pjesničkog jezika. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepozna stilske figure; - shvata da se umjetnička funkcija ostvaruje izborom riječi (metafora, personifikacija, epitet, alegorija, simbol), povezivanjem riječi i misli (poređenje, hiperbola, gradacija, ironija), kombinacijom riječi (asindeton, polisindeton) i glasovnim sklopom riječi (asonanca, aliteracija, onomatopeja). 	<p>2. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava trougao autor-djelo-čitalac i prepoznaje sebe u tom odnosu; - strukturne elemente djela imenuje književno-teorijskim pojmovima; - u tekstu djela označava fabulu, motive, retardaciju, retrospekciju, epizode, digresije <p>3. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjeru objašnjava razliku između pjesničkog jezika i jezika svakodnevne upotrebe; <p>3.1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju stilske figure; 	<p>2. Književno djelo</p> <p>3. Pjesnički jezik</p> <p>3.1. Stilske figure</p>	
---	---	---	--

<p>3.2. Versifikaciju povezuje sa poezijom i stihom. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznaje najčešće stihove u našoj poeziji (epski deseterac, osmerac, jedanaesterac, dvanaesterac,); - poznaje vrste strofa (distih ... decima) i rime (ukrštena, parna, obgrljena; - poznaje i objašnjava stalne lirske oblike (sonet). <p>4. Učenik/učenica razumije podjelu književnosti na rodove. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije posebnosti rodova, uočava sličnosti i razlike; - uoči i razumije povezanost pripadnost djela određenom rodu. <p>4.1. Liriku kao književni rod vezuje za osjećanje i subjektivni doživljaj onog što je predmet pjevanja. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - za liriku vezuje osjećajnost, subjektivnost, neposrednost, maštovitost; - prepozna i objasni lirske vrste. <p>4.1.1. Čita/sluša lirsku pjesmu doživljava i razumije kao osnovni vid lirskog izraza.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - iznese svoj doživljaj lirske pjesme; - objasni strukturu lirske pjesme; - uoči odlike lirske pjesme (kratkoća, nefabularnost, emocionalnost, misaonost, deskriptivnost, subjektivnost); 	<p>3.2. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - određuju vrstu stiha (prema broju slogova) i određuju da li je vezan ili nije; - određuje vrstu rime - uočava opkoračenje i refren - nalaze muzičku podlogu za lirsku pjesmu po izboru. <p>4. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - književno djelo vezuje za književni rod <p>4.1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ostvaruju pristup lirskom djelu; - prepoznaju lirski tekst - prepoznaju lirske vrste. <p>4.1.1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izražajno čitanje pjesme (audio zapis); - analizira lirsku pjesmu i ukazuje na njenu strukturu, kompoziciju, motive; - razvrstava lirske pjesme po tematskom, istorijskom, kriterijumu; - u pjesmi pronalazi motive na osnovu kojih određuje vrstu. 	<p>3.2. Versifikacija</p> <p>4. Književni rod</p> <p>4.1. Lirika</p> <p>4.1.1. Lirska pjesma</p>	
---	---	--	--

- svrstava lirske pjesme po tematskom kriterijumu (ljubavna, rodoljubiva, opisna, socijalna, misaona), formalno-istorijskom kriterijumu (himna, elegija, idila).

4.2. Čita/sluša i razumije epiku kao književni rod koji teži objektivnom prikazivanju događaja, pojava i ličnosti. Osposobljava se da:

- razumije i razlikuje epske vrste u stihu (ep, epska pjesma) i prozi (pripovijetka, novela, roman);
- razumije funkciju retardacije, retrospekcije, epizode, digresije, ponavljanja u strukturi epskog djela;
- na primjeru epskog djela uočava i razumije oblike kazivanja:
  - a) opisivanje (portret, pejzaž, enterijer, eksterijer);
  - b) naracija (u prvom licu, u trećem licu);
  - c) hronološko i retrospektivno;
  - d) monolog, dijalog

4.2.1. Čita/sluša epsko-lirska djela književna djela

Osposobljava se da:

- u djelu prepozna epske i lirske elemente;
- baladu, poemu i romansu prepoznaje kao lirsko-epske vrste.

4.2.2. Razumije epske tvorevine jednostavnije strukture i sadržine.

Osposobljava se da:

- prepozna jednostavne prozne vrste (bajka, basna, legenda, anegdota, poslovice, zagonetka, mit, vic).

4.2. Učenici/učenice:

- čitaju epsko djelo i navode njegove karakteristike, slušaju izražajno čitanje odlomka (audio zapis) i govore o svom doživljaju teksta;
- analiziraju epsko djelo
- prepoznaju epske vrste, navode njihove karakteristike;
- objašnjava postupke likova

4.2.1. Učenici/učenice:

- gledaju snimak pozorišne predstave ili TV drame rađene po motivima balade ili poeme;
- čita/sluša baladu (može audio zapis).

4.2.2. Učenici/učenice:

- dati tekst povezuju sa odgovarajućom vrstom i činjenično obrazlažu.

4.2. Epika

4.2.1. Lirsko-epske vrste

4.2.2. Jednostavni epski oblici

<p>4.2.3. Razumije da se u proznoj formi javljaju i djela koja sadrže elemente i književnog i naučnog. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepozna ta djela (putopis, biografija, autobiografija, dnevnik); <p>5. Učenik/učenica razumije dramu kao rod čije je djelo, prvenstveno, namijenjeno izvođenju na pozorišnoj sceni. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dramsko djelo vezuje za scenu; - čitanje dramskog djela doživljava kao posredni vid komunikacije; - poznaje strukturu dramskog teksta (didaskalije, popis lica, tekst koji govore lica) i dramske radnje (ekspozicija, zaplet, kulminacija, peripetija, rasplet); - objašnjava spoljašnju kompoziciju drame (čin, pojava, scena); - poznaje dramske vrste (tragedija, komedija) i njihove osobine; - razumije prenošenje dramskog djela na pozorišnu scenu (dramaturg, reditelj, glumci, scenograf, scena, kostimograf, inspicijent, majstor svijetla, afiša, plakat). 	<p>4.2.3. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u tekstu odjeljuje književne i naučne činjenice. <p>5. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gledaju pozorišnu predstavu ili snimak iste i komentarišu utiske; - vježbaju preuzimajući ulogu reditelja, scenariste, glumca...; - vježbaju mimiku, pokrete, gestikulaciju; <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju dramske vrste i karakterišu ih; - u dramskoj radnji određuje etape; - obilježava u tekstu monolog, dijalog, remarke; 	<p>4.2.3. Književno-naučne vrste</p> <p>5. Drama</p>	
---	---	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica razumije periodizaciju književnosti s istorijskog aspekta; razumije društveno-istorijske okolnosti i njihov uticaj na autora i nastanak djela</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije da književnost u sebi sadrži duh vremena, ali i univerzalne vrijednosti; - stvori predstavu kulturnog modela prostora na kojem je nastala određena književnost. 	<p>1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravi shematski prikaz književne periodizacije (pano); 	<p>1.</p> <ul style="list-style-type: none"> - književna periodizacija 	<p>1. istorija</p>
<p>1.1. Učenik/učenica sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjeru određenog teksta odredi književni rod (lirika, epika, drama) i književnu vrstu, - formuliše temu djela - u lirskom tekstu uoči i izdvoji najfrekventnije stilske figure, vrstu strofu, stiha i rime, - razlikuje termine: sadržaj, fabula i siže, - sažeto izloži fabulu djela i ukaže na epizode i digresije - uoči razliku između epike u stihu i epike u prozi, - u dramskom djelu uoči tok dramske radnje, dramski sukob, odredi dramsku vrstu; 	<p>1.1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju književno djelo, - analiziraju djelo samostalno, u paru ili grupi; - iznose i ilustruju svojstva pjesničkog jezika izdvajajući najfrekventnije stilske figure. 		

<p>1.2. Učenik/učenica sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe i u odnosu na njih stvara usmene i pisane tekstove.</p> <p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usmeno i pisano izrazi svoj doživljaj, emocije, predstave, mišljenja izazvane književnoumjetničkim tekstom; – izražajno napamet kazuje jedan kraći književni tekst, čime dokazuju sposobnost estetskog doživljaja i interpretacije, – napiše tekst o pročitanoj djelu: (opiše lik, izloži radnju, komentariše djelo) <p>2. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike književnosti staroga vijeka</p> <p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u tekstu tragedije prepozna dramski sukob, tragičnu krivicu, tragičnog junaka, likove; - u religioznom tekstu uoči stil, alegorijska značenja i motive; - razumije osobine epa kao književne vrste. 	<p>1.2. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analiziraju književnoumjetnički tekst izdvajajući njegove osnovne karakteristike (književni rod, vrsta, tema, likovi i sl.) – saopštavaju svoj doživljaj djela; – govore svoje mišljenje o djelu i argumentuju ga tekstom; – izražajno kazuju napamet naučeni tekst, – pišu tekst o pročitanoj djelu, <p>2. Učenici/učenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - u djelu pronalaze opšte motive (motiv zmije, smrti, sna, zagrobnog života bogova i ljudi); - opisuju odlike junaka i ukazuju na njegove karakterne crte; - u tragediji Antigona proučavaju odlike tragedije (radnju, strukturu, likove); - gledaju pozorišnu predstavu (tragedija) ili snimak pozorišne predstave; - gledaju filmove (crtani: Odiseja, Troja, Herkules; igrani: Troja, Jelena Trojanska; o životu i stradanju Isusa Hrista ili film Pod zastavom Muhameda i sl.); - porede biblijski tekst sa tekstom iz Kur'ana 	<p>2.</p> <p>Književnost starog vijeka</p>	<p>2.</p> <p>istorija (sumersko-vavilonska civilizacija, Heleni i Periklova doba, semitski narodi na istorijskoj sceni, pojava hrišćanstva i islama)</p> <p>muzička umjetnost slikarstvo, vajarstvo arhitektura (odgovarajuće epohe)</p>
--	--	---	---

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
3. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike srednjovjekovne književnosti Osposobljava se da: <ul style="list-style-type: none"> - poveže društveno-istorijske prilike sa sadržajem djela; - uočava razliku između duhovnih (hagiografija) i svjetovnih tekstova (biografija); - shvati značaj Crnojevića štamparije i Oktoiha za istoriju i kulturu Crne Gore. 	3. Učenici/učenice: <ul style="list-style-type: none"> - obilaze mjesta u Crnoj Gori od značaja za srednjovjekovnu književnost (Obod, manastiri i crkve na Skadarskom jezeru, Savina, Medun, Dajbabe, Muzej na Cetinju, Cetinjski manastir, Husein-pašina džamija...); - u tekstu djela odvaja književno od istorijskog. 	3. Srednjovjekovna književnost	3. Istorija (Vojislavljevići, Balšići, Crnojevići) muzička umjetnost (crkvena muzika, psalmodijsko pjevanje, jednoglasje i višeglasje) likovne umjetnosti (freskoslikarstvo, arhitektura srednjeg vijeka)
4. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike narodne književnosti Osposobljava se da: <ul style="list-style-type: none"> - shvati kulturni i literarni značaj narodne književnosti; - razumije proces nastajanja i prenošenja usmene književnosti; - poznaje Vukov rad na prikupljanju i objavljivanju djela usmene književnosti; - objasni podjelu i vrste usmene književnosti; - analizira odabrane tekstove 	4 <ul style="list-style-type: none"> - čitaju narodne pjesme; - uočavaju i saopštavaju odlike epskog stila na primjerima naše epike, - traže opšta mjesta. 	4 Narodna književnost	4 istorija
5. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike humanizma i renesanse kao književne epohe. Osposobljava se da: <ul style="list-style-type: none"> - shvati renesansni duh i misao renesansnog čovjeka; - razumije petrarkizam i petrarkističku 	5. Učenici/učenice: <ul style="list-style-type: none"> - čitaju sonete; - kompoziciono razlažu dramu; - izdvajaju scene koje ilustruju renesansni život. 	5. Humanizam i renesansa	5. istorija (humanizam i renesansa) geografija (velika otkrića) muzička umjetnost

poeziju, njene odlike i motive; - prepozna sonetnu formu, - - razlikuje dramski tekst i didaskalije - objasni uticaj italijanske renesanse na književnost Boke Kotorske i odlike kotorske renesanse.			(renesansna muzika) likovne umjetnosti (slikarstvo, vajarstvo i arhitektura renesanse)
--	--	--	---

PREDLOŽENA DJELA

Književnost starog vijeka:	Srednjovjekovna književnost:	Narodna književnost:	Humanizam i renesansa:	Uvod u književno djelo:	Antičko pjesništvo:
<p><i>Ep o Gilgamešu (odlomak)</i> Sofokle: <i>Antigona</i> Odabrani tekst iz grčke mitologije Biblija (<i>Legenda o potopu, Hrist o djeci, Na Maslinskoj gori</i>) Kur'an (103.El' Asr El Fatiha)</p>	<p><i>Ljetopis popa Dukljanina</i> (Vladimir i Kosara) Đurđe Crnojević: <i>Testament</i> (odlomak) Jelena Balšić: <i>Odgovor svom duhovnom učitelju Nikonu</i></p>	<p>Starac Milija: <i>Ženidba Maksima</i> Crnojevića (odlomak) Čovjek paša i Mihai čobanin; Ljubavni rastanak, Viša je gora od gore Vuk S. Karadžić: Predgovor Srpskim narodnim pjesmama Djevojka cara nadmudrila Narodne poslovice (izbor)</p>	<p>Petrarka: <i>Kanconijer</i> (izbor) Šekspir: <i>Romeo i Julija</i>; Marin Držić: <i>Novela od Stanca</i> Kotorski petrarkisti: Đorđe Bizanti: <i>Dok ugodno dane živio sam sive</i> Ljudevit Paskvalić: <i>Sladost u srcu, nikad</i></p>	<p>Ivo Andrić: <i>Aska i vuk</i> Starac Milija: <i>Banović Strahinja</i> Avdo Međedović: <i>Ženidba Smailagića Meha</i> (odlomak) <i>Ženidba Milića Barjaktara</i> A.P.Čehov: <i>Tuga</i> Danilo Kiš: <i>Rani jadi</i> Sreten Asanović: <i>Putnik</i> (odlomak) Veljko Mandić: <i>Snaha je doputovala</i> Jevrem Brković: <i>Pismo sa Grahovca</i> Radovan Zogović: <i>Pjesme Ali-Binaka</i> (Pjesma prva) Janko Đonović: <i>Crnci i Crnogorci</i> (prvi dio) Dušan Kostić: <i>Tamne su moje riječi</i> Sreten Perović: <i>Lovćen</i> Mirko Kovač: <i>Sećanje na šarenu pticu</i> Husein Bašić: <i>Tica bez neba</i> Vito Nikolić: <i>Očaj</i></p>	

KANON

Ljetopis popa Dukljanina (Vladimir i Kosara)

Viljem Šekspir: *Romeo i Julija*

Sofoklo: *Antigona*

Ivo Andrić: *Aska i vuk*

Starac Milija: *Banović Strahinja*

A.P. Čehov: *Tuga*

Danilo Kiš: *Rani jadi*

Sreten Asanović: *Putnik (odlomak)*

Vito Nikolić: *Očaj*

Radovan Zogović: *Pjesme Ali-Binaka*

(Pjesma prva)

Janko Đonović: *Crnci i Crnogorci (prvi dio)*

Petrarka: *Kanconijer (izbor)*

Ljubavni rastanak

II razred

I nastavna oblast: NASTAVA JEZIKA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica razvija vještinu slušanja, čitanja, razumijevanja, i analiziranja, kao i stvaranja neumjetničkih tekstova, prilagođenih uzrastu.</p> <p>1.1. Razvija vještinu slušanja snimljenih razgovora i samostalnog pripremanja sličnih razgovora.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> — odredi temu i sagovornika/sagovornicu, — izdvoji ključne podatke iz teksta, — objasni kako se razgovor završio; — obrazloži svoje mišljenje; — označi razgovor kao zvaničan / nezvaničan; — procijeni ulogu sagovornika u razgovoru; — presudi o korektnosti sagovornika/sagovornica; — izvede sličan razgovor (može i telefonski). — vodi dijalog; — uvažava drugačije mišljenje i sagovornika; — racionalno koristi vrijeme. 	<p>1.1. Učenici/učenice nakon prvoga slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> — određuju temu razgovora/pregovora; — kazuju da li su sagovornici/ sagovornice razgovarali ili pregovarali; — objašnjavaju kako se razgovor završio; — zaključuju o polaznim i konačnim stavovima učesnika u razgovoru/ pregovoru; <p>Nakon drugoga slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> — određuju da li je razgovor zvaničan ili nezvaničan; — kazuju kakav je odnos među sagovornicima/sagovornica ma; — kažu kakvo je emotivno stanje sagovornika/sagovornica, tj. emotivna „atmosfera razgovora“ (na primjer, 		<p>1. istorija (paleografija)</p>

<p>1.2. Razvija vještinu slušanja i analize govorenih / naglas čitanih neumjetničkih tekstova i sposobnost stvaranja sličnih tekstova i to:</p> <p>a) naučnih tekstova povezanih sa sadržajima drugih nastavnih predmeta (npr. hemija, biologija, matematika, geografija, istorija);</p> <p>b) radijska i TV reklama;</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna namjenu i temu teksta, – uoči i izdvoji ključne pojmove i važne podatke iz 	<p>naklonjenost/ nenaklonjenost, prijatnost/ neprijatnost) i formiraju svoje mišljenje;</p> <ul style="list-style-type: none"> – prosuđuju o uvidajnosti sagovornika/ sagovornica, da li je njihov govor riječima i pokretima odgovarajući i sl.; – razgovaraju o čovjekovoj potrebi da ga slušaju i razumiju; – pripremaju i vode razgovor (o temama generacijski interesantnim: moda, muzika, zabava, film); postavljaju problem, planiraju rješenja, odlučuju o rješenjima, iznose stavove, argumentuju (rade u grupama ili u parovima); – racionalno koriste vrijeme. <p>1.2.</p> <p>Nakon slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sistematizuju i klasifikuju dobijene podatke; – ponove tekst (tj. usmeno /pismeno); – iskazuju svoje mišljenje i pokušavaju ga utemeljiti; – sami/same dopune tekst novim sdražajima; – nakon slušanja / gledanja reklame, kažu što se reklamira i što je o tome rečeno; jesu li svi podaci istiniti ili ne; svoje mišljenje 		
--	--	--	--

<p>teksta,</p> <ul style="list-style-type: none"> – u sadržaju potraži traženi podatak (i iz netekstualnoga dijela), – ocijeni istinitost navedenih podataka <p>1.3. Upoznaje značaj i namjenu zvaničnih i nezvaničnih tekstova i samostalno čita i piše slične:</p> <ul style="list-style-type: none"> – molba – žalba. <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odredi pošiljaoca i primaoca – odredi namjeru pošiljaoca; – odredi tekst kao zvaničan ili nezvaničan; – nađe ključne podatke; – sam/sama napiše sličan nezvaničan i zvaničan tekst, primjenjuje pravopisna pravila i piše čitljivo. 	<p>obrazlažu; predoče što naručilac reklame želi postići kod primaoca reklame i predviđaju kako će se on/ona odazvati; svoje mišljenje obrazlažu;</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepričavaju (pričaju) događaj (hronološki, retrospektivno). <p>1.3.</p> <p>Nakon prvoga čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kažu ko je autor teksta i kome je namijenjen; u tekstu traže elemente na osnovu kojih su to prepoznali/ prepoznale; – kazuju kakav je društveni i emotivni odnos između onoga kome je tekst namijenjen i onoga ko je pisao; – u tekstu traže elemente na osnovu kojih su to zaključili/ zaključile; – kazuju što pošiljalac očekuje od primaoca, tj. zašto mu šalje tekst, i podacima iz teksta potvrđuju svoje mišljenje; <p>Nakon ponovnoga čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepoznaju suštinske podatke i objašnjavaju ih; – kazuju svoje mišljenje o tome kako će se primalac molbe/žalbe odazvati, obrazlažu ga; – kazuju da li je tekst 	<p>1.3.</p> <ul style="list-style-type: none"> – molba – žalba 	
--	--	---	--

<p>1.4. Razvija vještinu čitanja, razumijevanja i sposobnost samostalnoga pisanja</p> <ul style="list-style-type: none"> – biografija, CV – e-mail <p>Osposoblja se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna namjenu i temu teksta; – uoči i izdvoji ključne pojmove i važne podatke iz teksta; – u sadržaju potraži traženi podatak (i iz netekstualnoga dijela); – ocijeni istinitost navedenih podataka. 	<ul style="list-style-type: none"> – zvaničan ili nezvani; – određuju osnovne elemente spoljne oblikovanosti zvaničnih i nezvaničnih tekstova; – u odgovarajućim okolnostima sami/e stvaraju slične tekstove, vodeći računa o čitljivosti, lijepome i pravilnom pisanju. <p>1.4. Čitaju kratke tekstove.</p> <p>Nakon čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tokom čitanja podvlače značajne podatke; <p>Nakon ponovnoga čitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – u tekstu traže zahtijevani podatak (i u netekstualnome dijelu); – tumače netekstualne djelove (na primjer, pregledne sheme, tabele, grafikone i sl.). <p>Sami pišu tekstove i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pripovijedaju o životu osobe koju su sami/same odabrali/odabrale; – komentarišu tekst koji su sami/same odabrali/odabrale. <p>Prije pisanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razmišljaju što bi sve mogli napisati i izrađuju plan izlaganja;; – smišljaju i kreiraju određenu 	<p>1.4.</p> <ul style="list-style-type: none"> – biografija, CV – e-mail 	
---	--	--	--

<p>2. Razumije evoluciju jezika i razvoj pisma.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumije da postoji jezička srodnost; – razumije razvoj pisma kroz istoriju, kao i odnos jezika i pisma; – prepozna karakteristike glagoljice, cirilice i latinice; – odredi mjesto crnogorskog i njemu srodnih jezika u porodicama jezika. 	<p>vrstu teksta (na primjer, priča o životu poznate osobe;</p> <p>U toku pisanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podatke iz plana izlaganja pretvaraju u pisani tekst; – vode računa o kompoziciji teksta. <p>Nakon pisanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pročitaju sastav, prepisu tekst vodeći računa o njegovoj spoljašnjoj oblikovanosti, čitljivosti i jezičkoj pravilnosti; – procjenjuju svoj tekst i tekstove svojih drugova/drugarica. <p>2.</p> <ul style="list-style-type: none"> – nabrajaju jezike, razvrstavaju ih po srodnosti, prave sheme; – izgovaraju riječi koje znaju (ako znaju) iz srodnih jezika. 	<p>2.</p> <ul style="list-style-type: none"> - evolucija jezika i razvoj pisma - pismo 	<p>2.</p> <p>istorija (istorijske prilike u XIX i XX vijeku)</p>
--	---	--	---

<p>2.1. Razvija sposobnost razumijevanja istorijskog razvoja jezika.</p> <p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poveže istorijski razvoj jezika do XIX vijeka s Vukovim radom, radom njegovih prethodnika i sljedbenika; – povezuje društvene prilike s jezičkom situacijom; – razumije proces kodifikacije i upoznaje se s procesom standardizacije crnogorskoga jezika; – razlikuje književni jezik i standardni jezik. 	<p>2.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – posmatraju pisani dokumenat iz srednjega vijeka, – na primjerima objašnjavaju razlike između književnog i standardnog jezika. 	<p>2.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> - standardizacija - kodifikacija 	
--	--	---	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>3. Razumije mjesto i ulogu morfologije kao jezičke discipline, kao i predmet njenog proučavanja.</p> <p>3.1. Prepoznaje i klasifikuje vrste riječi (promjenljive i nepromjenljive); u tekstovima prepoznaje navedene pojmove i imenuje ih odgovarajućim izrazima; uočava i pravilno ih koristi u</p>	<p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – u riječi označavaju prefikse, sufikse, spojne morfeme i nastavke za oblik 	<p>3.</p> <ul style="list-style-type: none"> - morfologija <p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – prefiks, sufiks, spojni morfem – vrste riječi – dubleti 	<p>3.</p> <ul style="list-style-type: none"> - strani jezici (vrste riječi) imenice u stranim jezicima glagoli u stranim jezicima pridjevi u stranim jezicima zamjenice u stranim jezicima brojevi u stranim jezicima prilozi u stranim jezicima nepromjenljive riječi u stranim jezicima (pravopisna pravila)

<p>govoru i pisanju.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznaje gramatičke kategorije; – prepozna sintaksičke funkcije svih vrsta riječi; – uoči dubletne oblike u promjeni imenica; – prepozna enklitičke oblike u promjeni zamjenica. <p>4. Upoznaje i primjenjuje pravopisna pravila.</p> <p>a) pravilno piše:</p> <ul style="list-style-type: none"> – veliko slovo (nazivi književnih djela, udžbenika, novina, časopisa, filmova, knjiga, emisija, zakona, deklaracija, sporazuma, nastavnih predmeta, istorijskih događaja; zamjenice Vi i Vaš, Ti i Tvoj; titulisanje svjetovnih i duhovnih velikodostojnika); <p>b) pravilno piše</p> <ul style="list-style-type: none"> – riječi (rastavljeno i sastavljeno); – pravilno rastavlja riječi na kraju reda; – pravilno upotrebljava interpunkcijske znake; – pravilno upotrebljava pravopisne znake. 	<ul style="list-style-type: none"> – zapažaju specifičnosti pojedinih oblika imenica objašnjavaju, navode primjere (na primjer dvojaki oblici <i>vuci/vukovi</i>, genitiv množine <i>olovaka</i> itd.); <p>4. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> – u tekstu ispravljaju pravopisne greške; – rade pravopisne vježbe; – povezuju s gramatičkim jedinicama (morfologijom). 	<ul style="list-style-type: none"> – enklitički oblici <p>4.</p> <ul style="list-style-type: none"> – veliko slovo – rastavljeno i sastavljeno pisanje riječi – podjela riječi na kraju reda – interpunkcijski znaci – pravopisni znaci 	
---	--	--	--

II nastavna oblast: NASTAVA KNJIŽEVNOSTI

II nastavna oblast:		NASTAVA KNJIŽEVNOSTI	
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica razumije periodizaciju književnosti s istorijskog aspekta; razumije društveno-istorijske okolnosti i njihov uticaj na autora i nastanak djela</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odredi odlike baroka i klasicizma, - odredi odlike prosvjetiteljstva, - odredi odlike romantizma i realizma. 			
<p>2. Sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na primjeru određenog teksta odredi književni rod (lirika, epika, drama) i književnu vrstu, - formuliše temu djela - u lirskom tekstu uoči i izdvoji najfrekventnije stilske figure; - kompozicionu organizaciju pjesme dovede u vezu sa njenim smislom (efekti ponavljanja, raspored pjesničkih slika), - sažeto izloži fabulu djela i ukaže na epizode i digresije, - uočava strukturu dramskog reksta, dramsku radnju, dramski sukob. 	<p>2. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju književno djelo, - analiziraju djelo samostalno, u paru ili grupi, - iznose i ilustruju svojstva pjesničkog jezika izdvajaju najfrekventnije stilske figure. 		
<p>3. Sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe i u odnosu na njih stvara usmene i pisane tekstove.</p>	<p>3. Učenici/učenice</p> <ul style="list-style-type: none"> — analiziraju književnoumjetnički tekst izdvajajući njegove osnovne karakteristike (književni rod, vrsta, 		

<p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usmeno i pisano izrazi svoj doživljaj, emocije, predstave i mišljenja izazvana književnoumjetničkim tekstom; – izražajno napamet kazuje jedan kraći književni tekst, čime dokazuju sposobnost estetskog doživljaja i interpretacije, – napiše tekst o pročitanoj djelu: (opiše lik, izloži radnju, komentariše djelo) 	<p>tema, likovi i sl.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – saopštavaju svoj doživljaj – izražajno kazuju napamet naučeni – pišu tekst o pročitanoj djelu. 		
<p>4. Uočava i razumije osnovne karakteristike baroka kao književnoistorijskog pravca</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati društveno-istorijske i okolnosti koje su uticale na pojavu baroka u kulturi i umjetnosti; - prepozna barokne odlike u književnom djelu. 	<p>4. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - posmatraju slajdove nekoliko karakterističnih građevina baroka i upoređuju sa savremenim građevinama iz svoje sredine (fasade, prozori, unutrašnjost vjerskih objekata); - odlaze u muzej i posmatraju reprodukcije baroknih slikara; - gledaju pozorišnu predstavu rađenu po nekom od datih djela. 	<p>4.</p> <ul style="list-style-type: none"> - barok 	<p>4.</p> <p>istorija (reformacija i protivreformacija, Buržoaska revolucija)</p> <p>likovne umjetnosti (barok u arhitekturi)</p> <p>muzička umjetnost (muzika baroka, opera i Bečki klasičari)</p> <p>istorija (Evropa nakon Buržoaske revolucije)</p>
<p>5. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike klasicizma kao književno-istorijske formacije</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumiju razliku između pravca klasicizam i pojmova klasika i klasično; - razumije da je uzor klasicistima bila antička književnost; - prepozna pojavu vječnih likova u književnosti. 	<p>5. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju djelo, - gledaju predstavu. 	<p>5.</p> <ul style="list-style-type: none"> - klasicizam 	

<p>6. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike prosvjetiteljstva kao društvene epohe koja je donijela promjene u nauci, umjetnosti i obrazovanju.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prosvjetiteljstvo shvata kao novi odnos prema čovjeku i društvenim odnosima; - prosvjetiteljstvo razumije kao društvenu epohu u kojoj se prepliću stilski pravci i nauka; - razumije da u prosvjetiteljstvu književno djelo ima prvenstveno vaspitno-moralistički karakter. <p>7. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike romantizma, epohe koja je donijela novi stilski izraz i novi odnos prema umjetnosti.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati uticaj romantizma na formiranje nacionalne svijesti; - uoči odnos romantičarskih stvaralaca prema stvarnosti i društvu; - uoči da romantizam počiva na mašti i osjećanjima i njegovanju kulta narodnog stvaralaštva; - razlikuje umjetničku i istorijsku istinu. <p>8. Učenik/učenica uočava i razumije osnovne karakteristike realizma kao</p>	<p>6. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razgovaraju o vrijednostima građanskog koncepta društva, slobodi pojedinca, odnosu prema smrtnoj kazni; - komentarišu ideje prosvjetiteljskog doba i povezuju ih sa svojim vremenom; - ukazuju na svestremenost prosvjetiteljskih ideja; - objašnjavaju osnovni smisao zakona, pravila i uredbi. <p>7. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - raspravljaju o sukobu ideala i stvarnosti; - razgovaraju o toleranciji; - određuju žanrovsku pripadnost djela; - porede djela slične sadržine - povezuju likove s književnom epohom - slušaju muzičku obradu Njegoševe pjesme; - pronalaze i prepisuju gnomu iz Njegoševa djela; - govore o Njegoševom djelu, o njegovim žanrovskim odlikama, odnosu fikcije i istorije, kolektivnom i pojedinačnom junaku, - gledaju snimak drame V. Ognjenović Kanjoš Macedonović. 	<p>6. Prosvjetiteljstvo</p> <p>7. Romantizam</p>	<p>6. Istorija Filozofija Prirodne nauke</p> <p>7. muzička i likovne umjetnosti (neoklasicizam i romantizam)</p> <p>istorija (Rusija – društveno-ekonomski odnosi)</p> <p>građansko vaspitanje (pojam slobode)</p> <p>istorija (Njegoš kao vladar, Crna Gora u doba Petrovića)</p> <p>likovna i muzička umjetnost; poezija i muzika (eufonija, melodija, ritam)</p>
--	--	--	---

<p>književne pojave i kao književnog metoda.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepozna realistički pristup obradi teme i razlikuje ga od realizma kao pravca; - objasni odlike romana kao književne vrste ; - navede vrste romana; - uočava elemente satire i alegorije u djelu kroz piščev odnos prema društvenim problemima; - razvija kritički odnos prema društveno devijantnim pojavama. <p>9. Učenik/učenica razumije da osim ozbiljne postoje zabavna i trivijalna književnost.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razmije ulogu zabavne književnosti (odmor i zabava). 	<p>8. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - iz životnog okruženja pronalaze pojavnosti i povezuju ih s realističkim pojavama; - bilježe važne pojedinosti o djelu; - izdvajaju umjetničke cjeline u djelu; - čitaju odlomke i uočavaju značaj detalja - navodi karakteristike jezika realističkog djela (komunikativnost, razliku jezika pripovjedača i jezika likova – dijalekti, idiolekt i sociolekt); - pišu domaći zadatak . <p>9. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju djelo zabavne i trivijalne književnosti. 	<p>8.</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizam - vrste romana <p>9. Zabavna književnost</p>	<p>istorija</p> <p>8.</p> <p>istorija (kapitalizam i klasno raslojavanje) istorija (kapitalizam i klasno raslojavanje- paralela sa savremenim problemima – društva u tranziciji) istorija XIX vijeka (kapitalizam sa feudalnim svojstvima) istorija (Rusija, carizam) građansko vaspitanje (svakodnevni život i navike psihologija (mase)</p> <p>(satira u borbi za bolje društvo) građansko vaspitanje (vjerska uskoogrudost i parznovjerice)</p>
--	--	--	--

PREDLOŽENA DJELA

Barok	Klasicizam	Prosvjetiteljstvo	Romantizam	Realizam	Realizam bez granica (pozni modernizam)	Zabavna književnost
Krsto Ivanović: <i>Pozorišne uspomene iz Venecije</i>	Ž. P. Molijer: <i>Tartif</i> (odlomak)	Petar Prvi: <i>Poslanice, Zakonik</i> J. S. Popović: <i>Kir-Janja</i>	A. S. Puškin: <i>Cigani</i> P. P. Njegoš: <i>Gorski vijenac</i> , Branko Radičević: <i>Kad mlidijah umreti</i> Laza Kostić: <i>Među javom i med snom</i> S. M. Ljubiša: <i>Pripovijesri crnogorske i primorske</i> (izbor – <i>Kanjoš Macedonović</i>	Čiča Gorio Nikolaj Vasiljevič Gogolj: <i>Revizor</i> Laza Lazarević: <i>Sve će to narod pozlati</i> , Radoje Domanović: <i>Vođa</i> Vojislav Ilić: <i>Sivo sumorno nebo</i> Marko Miljanov: <i>Primjeri čojstva i junaštva</i> (izbor)	Ivo Andrić: <i>Pripovjetke (Put Alije Đerzeleza)</i> Čamil Sijarić: <i>Bunar</i> Čedo Vulević: <i>Makarije ot Černije Gori</i>	Kristijana F. <i>Mi deca sa stanice Zoo</i>
KANON						
Petar Prvi: <i>Poslanice</i> P. P. Njegoš: <i>Gorski vijenac</i> Aleksandar S. Puškin: <i>Cigani</i> S. M. Ljubiša: <i>Kanjoš Macedonović</i> Onore de Balzak: <i>Čiča Gorio</i> N. V. Gogolj: <i>Revizor</i> Ivo Andrić: <i>Put Alije Đerzeleza</i> Marko Miljanov: <i>Primjeri čojstva i junaštva</i> Čedo Vulević: <i>Makarije ot Černije Gori</i>						

III razred**I nastavna oblast: NASTAVA JEZIKA**

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica razvija vještinu slušanja / čitanja, razumijevanja, i analiziranja, kao i stvaranja neumjetničkih tekstova, prilagođenih uzrastu.</p> <p>1.1. Razvija vještinu slušanja i analize govorenih / naglas čitanih / ekranizovanih neumjetničkih tekstova i sposobnost stvaranja sličnih tekstova.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna namjenu i temu teksta; – uoči i izdvoji ključne pojmove i važne podatke iz teksta; – tumači netekstualne djelove teksta (sheme, grafikone); – ocijeni istinitost navedenih podataka; – vodi računa o jezičkoj pravilnosti i razumljivosti. 	<p>1.1. Nakon slušanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sistematizuju i klasifikuju dobijene podatke; – iskazuju svoje mišljenje o tekstu i obrazlažu ga; – pričaju o svojim iskustvima, razmišljanjima i sl.; – sami/same dopune tekst; – sami govorno nastupaju (s unaprijed pripremljenom temom). <p>Prije govornog nastupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sami/same razmišljaju što bi sve mogli/e kazati o temi i izrađuju plan izlaganja; – iz različitih izvora traže podatke koji im nedostaju i upisuju ih u plan izlaganja; <p>Tokom govornog nastupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samostalno govore uz pomoć plana izlaganja i vode računa o jasnosti i razumljivosti sopstvenoga 		

<p>1.2. Razumije pojam i svrhu medija i osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje tip poruke/informacije koji može naći u pojedinoj vrsti medija, – razlikuje vrste i žanrove medijskih tekstova (informacija, vijest, reklama, politička poruka, zabavni žanrovi...) <p>2. Razvija sposobnost razumijevanja procesa tvorbe riječi. Osposobljava se da:</p>	<p>govora.</p> <p>Nakon govornog nastupa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – komentarišu nastupe; – analiziraju, navode detalje iz teksta, odgovaraju na postavljena pitanja; – stavljaju se u situacije drugih, – rješavaju probleme; – prosuđuju aktuelnost i upotrebljivost sadržaja (podataka) iz odabranih tekstova; <p>1.2.</p> <ul style="list-style-type: none"> – u tekstovima uočavaju sličnosti i razlike u odnosu na to kako se isti događaj (utakmica, politički ili javni skup, nesreća, kulturni događaj itd.) prezentuje u različitim vrstama medija (TV, štampa, radio, Internet); – uočavaju činjenice u tekstovima (broj, sličnosti, razlike, istovjetnosti...); – iz analize, na nivou grupe, u paru ili pojedinačno izvode zaključke <p>2. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> – na datim primjerima objašnjavaju tvorbu; 	<p>2.Tvorba riječi</p>	<p>1.2.</p> <p>Građansko vaspitanje (budući da postoji analiza tekstova iz dnevnih novina)</p> <p>Časopisi specijalizovanog tipa (o kompjuterima, automobilima...)</p> <p>građansko vaspitanje (demokratski principi, sloboda govora, tolerancija)</p>
---	---	-------------------------------	--

<ul style="list-style-type: none"> – objasni tvorbu riječi (izvođenje – prefiksacija i sufiksacija; slaganje i kombinovana tvorba riječi); – formira porodicu riječi. <p>3. Osposobljava se da razumije predmet proučavanja leksikologije.</p> <p>3.1. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepozna sinonim, homonim, antonim i upotrebljava ih; <p>razumije i koristi termine: <i>lokalizam, dijalektizam, internacionalizam, arhaizam, žargonizam, vulgarizam, familijarizam.</i></p> <p>4. Osposobljava se da razumije predmet proučavanja sintakse; nabraja sintaksičke jedinice, pravi razliku među njima</p> <p>4.1. Učenik/učenica razumije padežne oblike i pravilno ih upotrebljava u govoru i pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumije padežnu sinonimiju i primjenjuje je; – pravilno koristi padeže. <p>4. 2. Uočava i razumije odnos prostih i proširenih rečenica u složenju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – vježbaju pravilno pisanje, ispravljaju greške (samokorekcija); <p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – biraju riječi, stilski dočeruju tekst izabranim leksemama; – prepoznaju riječi po porijeklu (iz kojeg su jezika), traže odgovarajuću iz crnogorskoga jezika; – istražuju i zapisuju frazeološke jedinice iz svakodnevnog života. <p>4. 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – na datim primjerima ili tekstu prepoznaju padežne oblike; – za određene oblike traže sinonime. 	<ul style="list-style-type: none"> – osnovni principi tvorbe <p>3.</p> <ul style="list-style-type: none"> – leksikologija <p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – rječnik, lesikografija – lesičko-semantičke kategorije – lokalizam, dijalektizam, internacionalizam; – arhaizam, – žargonizam, vulgarizam, – familijarizam. <p>4. 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> – padežni sistem – padežna sinonimija <p>4.2.</p>	
--	--	--	--

<p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravilno i jasno, koristeći različite vrste rečenica, izrazi misao; - shvata da se rečenice povezuju u jednu smisaonu cjelinu; - razumije da rečenica ima obavještnu svrhu (izjavna, upitna, uzvična); <ul style="list-style-type: none"> — prepoznaje i razumije značenje i funkciju rečeničnih djelova (predikat, subjekat, objekat, priloške odredbe, atribut i apozicija); — primjenjuje pravilo kongruiranja predikata i subjekta u rodu i broju, kao i višechlanog subjekta i predikata. <p>5. Razumije i primjenjuje pravopisna pravila.</p> <p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> — pravilno upotrebljava i piše negaciju, — 	<p>4. 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> — na tekstu prepoznaju tip rečenice; — afirmativne rečenice pretvaraju u odrične i obrnuto; — pišu tekstove uvažavajući pravopisna pravila; — simuliraju situacije u kojima upotrebljavaju određene rečenične konstrukcije; — nalaze primjere u tekstu, vježbaju pisanje, ispravljaju greške; — u rečenicama uočavaju njene djelove, prepoznaju funkciju i značenje. 	<p>- vrste rečenica</p> <ul style="list-style-type: none"> — rečenica i rečenični djelovi — sintagmem — kongruencija subjekta i predikata. <p>5. Negacija</p>	
---	--	--	--

II nastavna oblast: NASTAVA KNJIŽEVNOSTI

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacija
<p>1. Učenik/učenica razumije periodizaciju književnosti s historijskog aspekta; razumije društveno-istorijske okolnosti i njihov uticaj na autora i nastanak djela.</p> <p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> — čita i razumije književne tekstove epohe moderne i avangardne književnosti. <p>2. Sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe.</p> <p>Oposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira određeno književno djelo ističući posebnosti vrste kojoj pripada; - na primjeru određenog teksta odredi književni rod (lirika, epika, drama) i književnu vrstu, - formuliše temu djela - u lirskom tekstu uoči i izdvoji najfrekventnije stilске figure, - kompozicionu organizaciju pjesme dovede u vezu sa njenim smislom (efekti ponavljanja, raspored pjesničkih slika), - sažeto izloži fabulu djela i ukaže na epizode i digresije. 	<p>2. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju književno djelo, - analiziraju djelo samostalno, u paru ili grupi - sopštavaju svoja zapažanja o strukturi djela, njegovoj kompoziciji, kao i ostalim elementima - iznose i ilustruju svojstva pjesničkog jezika izdvajajući najfrekventnije stilске figure. 		

<p>3. Sluša/čita, doživljava i analizira književnoumjetničke tekstove određene epohe i u odnosu na njih stvara usmene i pisane tekstove.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usmeno i pisano izrazi svoj doživljaj, emocije, predstave, mišljenja i spoznaje izazvane književnoumjetničkim tekstom; – izražajno napamet kazuje jedan kraći književni tekst, čime dokazuju sposobnost estetskog doživljaja i interpretacije, <p>4. Epohu moderne prepoznaje kao pojavu koja je označila nov i originalan izraz.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojam moderna shvati kao zajednički naziv za više pokreta i pravaca, kao što su simbolizam, impresionizam; - objašnjava ulogu i mjesto intelektualca u društvu (neshvaćenost), kao i njegov odnos prema društvu (odbijanje građanskih normi ponašanja, odvajanje od društva, osjećaj dosade i duhovne praznine). <p>4.1. Razumije simbolizam i impresionizam kao pravce u okviru moderne.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvata značaj manifesta književnog pravca; 	<p>3. Učenici/učenice</p> <ul style="list-style-type: none"> – analiziraju književnoumjetnički tekst izdvajajući njegove osnovne karakteristike (književni rod, vrsta, tema, likovi i sl.) – saopštavaju svoj doživljaj djela – govore svoje mišljenje o djelu i argumentuju ga tekstom; – izražajno kazuju napamet naučeni tekst. <p>4. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava pojmove: moda, moderan, moderna, modernizam; - govori o modi u odijevanju, muzici, načinu života, razmišljanju, životnom stavu - bilježe asocijacije o pjesmi, <p>4.1. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pismeno i usmeno izlažu vlastiti doživljaj djela koje je predmet obrade; - pravi poređenje pojmova moderan i savremen; - poredi odnos stvaraoca moderne prema 	<p>4. Moderna</p> <p>4.1. simbolizam impresionizam</p>	<p>4. Istorija druge polovine XIX vijeka</p> <p>matematika i muzika (fuga i pjesnička kompozicija)</p> <p>muzička i likovna umjetnost (impresionizam)</p> <p>4.1. istorija (evropeizacija na našim prostorima)</p> <p>muzička i likovna umjetnost (impresionizam i ekspresionizam kod nas)</p>
---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - razumije težnju ka idealu ljepote i uvjerenost da se ljepota ostvaruje kroz umjetnost; - prepoznaje osjećanja i raspoloženja u poeziji moderne (pesimizam, razočarenje, prezir prema društvu, odbačenost od društva); - objašnjava veze i uticaje evropske moderne na modernu južnoslovenskih naroda. 	<p>društvu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ukazuje na to da biografija umjetnika (javno ponašanje, javni moral) i njegova umjetnost nijesu uvijek biti u saglasju; - sluša muzičku obradu nekih pjesama moderne; - gleda film i poredi sa djelom; - u proznom djelu prepoznaje prototipske okolnosti i ličnosti. 		
---	--	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>5. Avangardnu književnost vezuje za prvu polovinu XX vijeka i povezuje s pojavom više književnih pokreta i pravaca.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - klasifikuje književne pojave XX vijeka (avangarda, kasni modernizam, postmodernizam); - objasni društveno-istorijski kontekst u kojem je nastala i trajala avangardna književnost; - shvati uslovljenost pojave više pravaca, kao i književnih programa i manifesta; - romana-hronike. 	<p>5. Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vezuju književna imena za avangardne pravce; - slušaju muzička ostvarenja epohe avangarde; - navode najznačajnija naučna dostignuća i otkrića u XX vijeku; - prepoznaju opštepoznate rečenice iz književnih djela; - govore o uticaju istorijskih dešavanja (revolucije, ratovi, režimi, ideologije) na pojavu i razvoj umjetnosti, kao i vezu umjetnosti i pomenutih dešavanja. 	<p>5.</p> <ul style="list-style-type: none"> - avangardna književnost 	<p>5.</p> <p>likovna umjetnost (plakati i proglosti)</p> <p>sociologija</p> <p>psihologija (snovi i halucinantna stanja)</p> <p>istorija (Oktobarska revolucija, kapitalizam, raslojavanje, društvena nepravda)</p> <p>muzička umjetnost (koračnice, pjesme koje pokreću mase, ritam)</p> <p>muzika psihologija mase</p> <p>likovna umjetnost (nadrealizam) istorija (turska i austrijska vremena u Bosni)</p>

<p>6. Pojam savremena književnost razumije kao literarne karakteristike djela, a ne kao književnu epohu. Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati potrebu preciznog određenja pojava savremenosti u književnosti i drugim umjetnostima; - pravi razliku između pojmova moderno, savremeno, su-vremeno; - pojam savremena književnost povezuje s odrednicama postmoderna i književnost u pokretu. <p>7. Film doživljava kao rezultat savremenog umjetničkog izraza i kao umjetnost koja u sebi objedinjuje izražajna sredstva više umjetnosti.</p> <p>Osposobljava se da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije filmska izražajna sredstva (scenarij, kadar, montaža, gluma, scenografija, fotografija, kostimografija, muzika) i načine njihovog ostvarivanja; - prepoznaje direktnu ekranizaciju književnog djela. <p>8. Internet shvata kao savremeni vid komunikacije. Na internetu pronalazi i književne sadržaje.</p> <p>Osposobljava se da:</p>	<p>7.</p> <ul style="list-style-type: none"> - na filmu nalaze motive iz književnog djela; - porede filmski scenarij sa tekstom djela. <p>8.</p> <ul style="list-style-type: none"> - pronalazi web adrese - koristi web stranice - koristi Internet pretraživače - pronalazi književna djela i čita 	<p>6. savremena književnost</p> <p>7. Film i književnost</p> <p>8. Internet i književnost</p>	<p>sociologija (duhovna degeneracija građanskog staleža),</p> <p>psihologija (frustracije i konflikti),</p>
---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - koristi Internet sadržaje; - shvata Internet kao jednu od mogućnosti čitanja književnog djela odnosno drugačiji vid prezentovanja književnog djela. 	- govori o prednostima i nedostacima čitanja djela iz knjige i sa Interneta.		
--	--	--	--

PREDLOŽENA DJELA

MODERNA	AVANGARDA	POZNI MODERNIZAM
Šarl Bodler: <i>Albatros</i> Aleksa Šantić: <i>Jedna suza</i> Jovan Dučić: <i>Suncokreti</i> Milan Rakić: <i>Iskrena pesma</i> Petar Kočić: <i>Mračajski proto</i> Borisav Stanković: <i>Nečista krv</i>	Miloš Crnjanski: <i>Sumatra, Seobe (prva i posljednja glava romana)</i> Ivo Andrić: <i>Na Drini ćuprija</i> Augustin Tin Ujević: <i>Svakidašnja jadikovka</i> Dobriša Cesarić: <i>Balada iz predgrađa</i> Nikola Lopičić: <i>Glad i kamen (izbor)</i> Crnogorska moderna poezija: Mirko Banjević: <i>Tama</i> Janko Đonović: <i>Crmnica pod jesen</i> Stefan Mitrović: <i>Vrh tišine</i> , Aleksandar Leso Ivanović: <i>Slomljenom oknu</i> Risto Ratković: <i>Bivši anđeli</i>	Mihailo Lalić: <i>Lelejska gora (prvo poglavlje)</i> Sreten Asanović: <i>Igra</i>

Kanon
Šarl Bodler: <i>Albatros</i> Aleksa Šantić: <i>Jedna suza</i> Jovan Dučić: <i>Suncokreti</i> Miloš Crnjanski: <i>Sumatra</i> Ivo Andrić: <i>Na Drini ćuprija</i> Mihailo Lalić: <i>Lelejska gora</i> Nikola Lopičić: <i>Lelek</i> Aleksandar Leso Ivanović: <i>Slomljenom oknu</i> Risto Ratković: <i>Bivši anđeli</i> Janko Đonović: <i>Crmnici pod jesen</i>

5. DIDAKTIČKE PREPORUKE

Opšte preporuke

Učenici/e rade u školi ukupno **četiri pismena zadatka (prvi razred)** i po dva u drugom i trećem. U prvom razredu zadatke rade jedan čas, a u ostalim razredima po dva školska časa. Ispravak se radi jedan školski čas, a ukoliko nastavnik/ica procijeni da je potrebno, i više časova.

Učenik/ica u jednom klasifikacionom periodu radi test iz gradiva tog perioda (jezik i književnost).

Učenik/ca radi jedan **domaći zadatak** vezan za djelo ili autora po svom izboru.

Učenik/ca u toku godine odabira i izražajno napamet kazuje najmanje jedan odabrani umjetnički tekst.

Budući da postoji determinišući problem nastave ovog predmeta – ugrožena funkcionalna pismenost naših učenika/ica, razvoju kulture usmenog i pismenog izražavanja u okviru obje oblasti predmeta, i nastave jezika i nastave književnosti – treba posvetiti više časova.

Nastava jezika

Izučavanje jezika je povezano sa učenikovim/činim iskustvom i znanjem iz osnovne škole i ono je više nadogradnja i utemeljivanje znanja kao i nastavak sticanja funkcionalne pismenosti.

S obzirom na to da se izučavanje jezičkih pojmova i pojava vrši na neumjetničkim tekstovima, učenici/e uz pomoć i sugestije nastavnika/ce traže adekvatne tekstove za određene operativne ciljeve i aktivnosti (na Internetu, u medijima: TV, radio, časopisi...). Ti tekstovi treba da budu aktuelni i da prate interesovanja učenika/ca. Iz razreda u razred samostalnost učenika/ca u odabiranju treba da bude sve veća. Tekstovi treba da budu različite informacione vrijednosti i stila. Jedan tekst može poslužiti za realizaciju više operativnih ciljeva (govorne vježbe, uočavanje ili vježbanje pravopisnih i gramatičkih pravila itd).

Uzrastu su prilagođene i tehnike pisanja (od naracije, preko deskripcije do složenijih zahtjeva tipa rasprave, polemike, književnih paralela i sl). Preporučuje se da i teme za pismene zadatke prate uzrast i interesovanja učenika/ca i omogućavaju im da pokažu svoje jezičko i stilsko umijeće, kao i svoju kreativnost, slobodu iskaza i izraza.

Sve četiri aktivnosti sporazumijevanja (pisanje, slušanje, čitanje i govor) zastupljene su ravnopravno i većinom istovremeno. Jedna aktivnost za jedan operativni cilj ne mora biti i jedina, kao što ne mora biti vezana isključivo i samo za jedan operativni cilj.

Jezik se izučava sistematski, a jezička pravilnost u govoru i pisanju kontroliše se u svakom razredu i o njoj se intenzivno vodi računa.

Učenici/e treba da budu svjesni/e da su govor, slušanje, čitanje i pisanje složeni misaoni i radni procesi koji traže stalnu kontrolu i nadgradnju. Preporučuje se češće kontrolisanje putem različitih vrsta pismenih ili kontrolnih vježbi (bez ocjenjivanja) da bi učenici/e korigovali/e svoje greške i vrednovali/e svoje radove.

Nastava književnosti

U sklopu nastave književnosti uvježbavaju se sve četiri aktivnosti sporazumijevanja: slušanje, govor, čitanje i pisanje. U okviru te nastave poseban naglasak treba biti na kulturi izražavanja □ usmenoj i pisanoj.

Nastavnik/ica uvijek nastoji da provjeri da li učenik/ica razumije tekst koji sluša/čita. Takođe, učenici/e izrađuju tekstove različitih funkcionalnih stilova i tako stiču funkcionalnu pismenost.

Nastavni program za stručnu školu u izvjesnoj mjeri pomjeren je u pravcu izučavanja žanrova, odnosno on je pokušaj kombinacije žanrovskog i istorijskog pristupa književnosti. Tako je prvo polugodište prvog razreda predviđeno za izučavanje pristupa književnom djelu. Takva teorijski zasnovana oblast postoji u sklopu naredna dva razreda.

Budući da se u prvom razredu stručne škole izučava teorija književnosti i epohe koje su vremenski udaljene i hermetične za današnjeg učenika/cu, trebalo bi obezbijediti pomoćna sredstva kojima bi se taj problem premostio. Treba birati primamljive oblike predstavljanja grčke mitologije, biblijskih priča, priča iz Kurana.

Preporučuje se da se svi kratki tekstovi čitaju na času, pod kontrolom i s uputstvima nastavnika/ce, da učenici/e rade u manjim grupama na istraživačkim zadacima.

Časovi se više ne dijele na klasične časove analize i ponavljanja. Obično su to kombinovani časovi.

Rad u biblioteci trebalo bi da pobuđuje interesovanje za knjigu i svijest o mogućem bogatstvu znanja. Valjalo bi, takođe, da učenici/e umiju da prirede tekst na računaru.

Korišćenje različitih izvora znanja: rječnika, leksikona, enciklopedija, Interneta □ imperativ su nastave, budući da suština informatičke civilizacije, kojoj ne možemo da ne pripadamo, počiva na saznanju đe su informacije, a ne na njihovu memorisanju.

Opšti cilj nastave književnosti i jezika je razvoj učenikove/čine ličnosti, razvoj sposobnosti za društveni život i svrsishodno djelovanje, odnosno za aktivan život u demokratskom društvu koje se neprestano razvija.

Upoznavanje sa savremenim metodama izučavanja jezika i književnosti, teži da se one mogu primjenjivati i u svakodnevnom životu, za sticanje sposobnosti da se razumiju opšta i stručna znanja, da im se priđe kao sistemu, da se o njima može misliti, govoriti i pisati.

Udžbenički kompleti trebalo bi da budu kreirani tako da olakšaju koncept aktivne nastave. Kroz rad treba nastojati na razvijanju saradnje među učenicima/ama, planski podsticati timski rad, korišćenje izvora znanja, traženje alternativnih rješenja, inventivnu upotrebu materijala i vrednovanje rezultata.

6. KORELACIJA MEĐU PREDMETIMA

Korelacije među predmetima date su u tabelama.

7. STANDARDI ZNANJA

NASTAVA JEZIKA¹

1. Opšta znanja o jeziku

Učenik/učenica zna:

- što je jezik, njegova svojstva i funkcije
- da objasni razvoj jezika
- što je jezička konvencija
- razvoj i vrste pisma
- porodicu jezika kojoj pripada crnogorski jezik i njenu slični jezici (srpski, bosanski i hrvatski jezik)
- da odredi mjesto crnogorskog jezika u porodici jezika
- kako se normira i standardizuje jezik
- vrste raslojavanja jezika i termine vezane za njih.

2. Gramatika

Učenik/učenica zna:

- nauke koje se bave jezikom
- glasovne promjene i njihovu pravilnu upotrebu u govoru i pisanju
- vrste riječi i njihove osobine (gramatičke kategorije i sintaksičke funkcije)
- pravilnu upotrebu različitih oblika riječi u govoru / pisanju
- kako se tvore riječi
- leksikološke termine (leksikografija)
- da razlikuje riječi po porijeklu i riječi prema upotrebi
- što su fraze
- da pravilno i jasno izrazi misao, tj. da sklapa rečenične djelove
- da preoblikuje (izrazi misao na više načina)
- da uoči informativnu vrijednost rečenice
- padežni sistem i sinonimiju padeža
- da pravilno upotrijebi padežne oblike u govoru i pisanju
- da pravilno izgovori i napiše negaciju

3. Poznavanje pravopisa

Učenik/učenica zna da:

- upotrijebi veliko slovo u pisanju
- piše skraćenice
- pravilno piše ijekavicu
- pravilno rastavlja i sastavlja riječi u pisanju
- rastavlja riječi na kraju reda
- koristi interpunkciju i pravopisne znake đe je potrebno

4. Kultura čitanja, pisanja, slušanja i govora

4.1. Slušanje i govor

Učenik/učenica:

- zna da sluša i razumije slušani tekst
- razumije odslušano, odgledano
- umije da ponovi, prepriča sadržinu
- može da odgovori na pitanja vezana za sadržinu (zapaža detalje)
- umije da komentariše (kritički procijeni) tekst
- može da ispravi nepravilnost i nerazumljivost
- umije da ispriča događaj
- umije da ga obogati deskripcijom i emocijama
- može da prepozna funkcionalne stilove, njihove vrste
- umije izražajno da govori
- sposoban je da razgovara, polemíše
- umije da argumentuje stavove
- sposoban je da racionalno upotrijebi vrijeme
- uvažava sagovornika

4.1. Čitanje

Učenik/učenica:

- umije da čita pravilno, tečno i izražajno
- razumije pročitano

4.2. Pisanje

Učenik/učenica:

- zna samostalno da napiše sastav
- zna da koristi naraciju, deskripciju, refleksiju
- prepoznaje i piše različitim funkcionalnim stilovima i koristi njihove oblike:
  - a) administrativne: molbu, žalbu, čestitku, konkurs, oglas, zahvalnica;
  - b) zna da napiše biografiju/CV kao neumjetnički tekst;
- zna da primijeni gramatička i pravopisna pravila
- zna da jasno, razumljivo i pravilno govori i piše.

NASTAVA KNJIŽEVNOSTI

Opšti standardi:

Učenik/učenica:

- u stanju su da odslušaju, pročitaju i interpretiraju književne tekstove od antike do kraja XX vijeka
- nakon čitanja teksta u stanju su da izraze svoj doživljaj: oštećanja, predstave, mišljenja i saznanja
- u stanju su da raščlane književni tekst koristeći osnovne književnoteorijske pojmove
- nastavu književnosti u stanju su da dovedu u vezu sa sopstvenim iskustvima i znanjima iz drugih oblasti
- sposobni su da pripreme i kazuju ono što su pripremili (o svom doživljaju, o pročitanoj djelu, da komentariše djelo
- sposobnost doživljavanja lijepe književnosti dokazuju i izražajnim kazivanjem i kazivanjem napamet kraćih literarnih oblika
- u stanju su da napišu pismeni sastav o pročitanoj djelu, da tekst prepričaju
- u stanju su da napišu tekst u kojem prikazuju junaka, određeni problem
- poznaju književne epohe i pravce

Standardi prema godinama učenja:**I razred****Učenik/učenica zna da:**

- sa razumijevanjem čita književno-umjetnički tekst (odnosno odlomak teksta) iz savremene književnosti kao i tekstove od antike zaključno sa renesansom
- izrazi svoj doživljaj, osjećanja, predstave, mišljenja i spoznaje izazvane književno-umjetničkim tekstom
- na primjeru određenog teksta odredi književni rod (lirika, epika, drama) i književnu vrstu
- jasno formuliše temu djela
- u lirskom tekstu uoči i izdvoji stilske figure u skladu sa programom
- određuje versifikaciju pjesme (strofu, rimu, stih)
- prepozna i odredi lirske vrste, stalne lirske oblike (sonet)
- prepozna i odredi baladu i njene odlike
- nabraja epske vrste
- razlikuje termine: sadržaj, fabula i siže
- sažeto izloži fabulu djela i ukaže na epizode i digresije, retardaciju i retrospekciju
- razlikuje dramski tekst i didaskalije i uoči etape u razvoju dramske radnje
- objasni pojam katarze
- ukaže na etičke i saznavne vrijednosti djela
- izražajno napamet kazuje jedan kraći književni tekst, čime dokazuju sposobnost estetskog doživljaja i interpretacije
- napiše tekst o pročitanoj djelu: da opišu lik, izlože radnju, komentarišu djelo

II razred**Učenik/učenica zna da:**

- načini stilske i versifikacijske analize pjesama romantizma, da obrazloži njihove estetske domete i idejne vrijednosti;

govori o Njegoševom djelu: žanrovskim odlikama, odnosu fikcije i istorije, kolektivnom i pojedinačnom junaku, univerzalnom humanističkom karakteru, multikulturalnom i kulturalnom konceptu; svijetu ideja; jeziku i stilu.

- navede vrste romana, društveni roman
- izražajno kazuju napamet jedan književni tekst
- pripremi i realizuje govorni nastup o odabranom književnom djelu

III razred

Učenik/učenica zna da:

- s razumijevanjem čita književne tekstove epohe moderne, avangardne književnosti i književnosti poznog modernizma
- objasni simbol
- načini stilske i versifikacijske analize pjesme moderne, da rezultate poveže sa smislom pjesme, pri čemu koristi znanja stečena u prethodnim razredima
- izražajno kazuje napamet jedan književni tekst
  - sa razumijevanjem čita književne tekstove iz savremene književnosti
  - pokaže da ima opšti uvid u književnu istoriju
  - kazuje izražajno tekst po izboru

8. NAČINI PROVJERE ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI

Provjera znanja i ocjenjivanje omogućavaju praćenje individualnog razvoja učenika/ce i pospješuju njegovu motivaciju za dalji rad i usavršavanje.

Provjeravanje znanja može biti dijagnostičko, formativno (u procesu) i sumativno (na kraju klasifikacionih perioda).

Dijagnostičko provjeravanje koristi se na početku školske godine kako bi se provjerio nivo stečenih znanja i usmjerio nastavni proces ka njihovu što boljem iskorišćavanju i nadgradnji. Ono se može koristiti i u toku školske godine kao provjera uspješnosti nastavnikovih/činih metoda i oblika rada. Na taj način dijagnostičko provjeravanje omogućava korekciju metoda rada i usmjerava planiranje oblika rada. Zahvaljujući njemu i učenici/e i nastavnici/e stižu uvid u svoj dotadašnji rad.

Rezultate dijagnostičkog rada treba analizirati u odjeljenju i sa svakim učenikom/com posebno, ukoliko je to neophodno. Rezultate dijagnostičke provjere ne treba brojčano ocjenjivati, već treba da budu korektivna smjernica za dalji rad.

Redovna provjera znanja prati uspješnost i napredovanje tokom cijele godine. Učenik/ca treba da bude upoznat sa kriterijumima na osnovu kojih se vrednuje znanje, mora da ima potrebna uputstva, a vrednovanje treba da ima prevashodno stimulativni karakter ocjenjujući učenikovo/čino znanje, a ne njegovo/njeno neznanje.

Redovno provjeravanje može biti pismeno i usmeno. Pitanja mogu biti otvorenog (produktivne vještine), poluotvorenog i zatvorenog tipa (receptivne vještine).

Za praćenje napredovanja i provjeru znanja mogu se koristiti neformalni testovi poslije svake obrađene oblasti. Oni moraju biti jasni, usko povezani sa postavljenim ciljevima i zasnovani na tipovima zadataka i metodama koje su praktikovane na času.

Svaki/a učenik/ca bi, dakle, trebalo da ima svoj »karton« u koji bi se unosili rezultati svih provjera – numerički i opisni. Na taj način bi se omogućilo svestranije i svrsishodnije praćenje znanja i stečenih vještina učenika/ca i planirali posebni oblici rada i pomoći ukoliko je potrebno.

Konačno provjeravanje koristi se da bi se utvrdilo konačno znanje i sposobnost učenika/ca na kraju školske godine ili na kraju višegodišnjeg perioda. Ukoliko su sva četiri pismena zadatka u toku školske godine ocijenjena nedovoljnom ocjenom, učeniku /ci se na kraju ne može zaključiti prelazna ocjena. Isto tako, ukoliko su sva četiri usmena odgovora ocijenjena negativnom ocjenom, učeniku/ci se ne može zaključiti prelazna ocjena na kraju školske godine.

Provjerava se razumijevanja slušanog i čitanog teksta i produktivnih vještina: govor i pisanje.

Ocjenjuju se:

– pismeni i domaći zadaci (četiri školska zadatka u prvom i po dva u drugom i trećem razredu i jedan domaći)

– recitovanje (jedno djelo po izboru se kazuje napamet)

Ocjenjivanje učenika/ca slijedilo bi taksonomske stepene na osnovu Blumove klasifikacije (prepoznavanje, razumijevanje, upotreba, analiza, sinteza, vrednovanje) s tim što bi u okviru nastave u srednjoj stručnoj školi početni stepen bio podrazumijevajući. Suština je u upotrebljivosti znanja i njegovom kreativnom korišćenju.

9. RESURSI ZA REALIZACIJU

Materijalni uslovi podrazumijevaju kvalitetne učionice, kabinet, medijateke, biblioteku, sredstva za obuku nastavnika/ca.

Valjalo bi da postoje i saradnici, medijatori, u toku sprovođenja reforme.

9.1. Materijalni uslovi, standardi i normativi za nastavu crnogorskog jezika i književnosti

Obavezna oprema i učila su: TV, muzička linija, grafoskop, umreženi računar i softverska podrška. Organizacioni zahtjevi tiču se izvođenja izleta, ekskurzija, gledanja pozorišnih predstava.

Program nije izvodljiv bez adekvatnog udžbeničkog kompleta (po mogućnosti i priručnika za nastavnike/ce).

9.2. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Prijedlog programa rađen je na osnovu svih dokumenata koji su u vidu smjernica, analiza i zaključaka publikovani u procesu reforme.

Podrazumijeva se sva tradicionalna pedagoško-metodička literatura.

Ostala literatura:

Teorijsko-metodološka i ostala literatura koja je poslužila u okviru modernih pristupa nastavi jezika i književnosti:

(U pitanju je mogući izbor koji svaki nastavnik/ca nadograđuje ili mijenja shodno sopstvenom izboru i opredjeljenju za način na koji će ostvariti postavljene operativne ciljeve.)

- 1) Bahtin, Mihail: „Napomene uz metodologiju nauke o književnosti“, *Treći program*, br. 39, Beograd, 1978.
- 2) Bahtin, Mihail: *O romanu*, Nolit, Beograd, 1989.
- 3) Bandić, Dušan: *Narodna religija Srba u 100 pojmova*, Nolit, Beograd, 1991.
- 4) Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M.: *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
- 5) Bart, Rolan: *Književnost, mitologija, semiologija*, Nolit, Beograd, 1971.
- 6) Bašlar, Gaston: *Poetika prostora*, Kultura, Beograd, 1969.
- 7) Curtijus, E.R.: *Evropska književnost i latinsko srednjovjekovlje*, Matica hrvatska, Zagreb, 1971.
- 8) Čirgić, A., Silić, J., Pranjeković, I.: *Gramatika crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
- 9) Čirgić, A.: *O klasifikaciji crnogorskih govora*, *Lingua Montenegrina*, br. 2, Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, Cetinje, 2008.
- 10) Čomski, Noam: *Gramatika i um*, Nolit, Beograd, 1972.
- 11) Danojlić, Milovan: *Muka s rečima*, Biblioteka XX vek, Beograd, 1990. (IV izdanje)
- 12) Dimitrijević, R.: *Problemi nastave književnosti i maternjeg jezika I – Osnove nastave književnosti i maternjeg jezika (sadržaji i metode)*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1972.
- 13) Dimitrijević, R.: *Problemi nastave književnosti i maternjeg jezika II*, Izdavački centar studenata, Beograd, 1977.
- 14) Dubrovski, Serž: *Zašto nova kritika*, SKZ, Beograd, 1971
- 15) Ejhenbaum, Boris: *Književnost*, Nolit, Beograd, 1972.
- 16) Epštejn, Mihail: *Postmodernizam*, Zepter Book World, Beograd, 1998.
- 17) Gadamer, Hans Georg: *Istina i metoda*, Logos, Veselin Masleša, Sarajevo, 1978.
- 18) Jaus, Hans Robert: *Estetika recepcije*, Nolit, Beograd, 1978.
- 19) Jung, K.G.: *Čovek i njegovi simboli*, Narodna knjiga – Alfa, Beograd, 1996.
- 20) Kajzer, Wolfgang: *Jezičko književno djelo*, Književna misao, Beograd, 1973.
- 21) Kaler, Džonatan: *Strukturalistička poetika*, SKZ, Beograd, 1990.
- 22) Kalezić, S.: *Crnogorska književnost u književnoj kritici I–VII*, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 1990–2006.
- 23) Kasirer, Ernst: *Filozofija simboličkih oblika*, Dnevnik, Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad, 1985.
- 24) „Književno delo i njegova građa“, „Tekst, kontekst, intertekstualnost“, „Citati, montaža, kolaž“, *Treći program*, br. 39. Beograd, 1978.
- 25) *Kreativno vaspitanje*, časopis, 10 brojeva, Kreativni centar, Beograd
- 26) Kristal, D.: *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*, Nolit, Beograd, 1988.
- 27) Kristal, Dejvid: *Kembrička enciklopedija jezika*, Nolit, Beograd,

- 28) Lešić, Z.: *Jezik i književno djelo*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1971.
- 29) Lešić, Zdenko: *Klasici avangarde*, Svjetlost, Sarajevo, 1986.
- 30) Lotman, Jurij: „Zapažanja o umetničkom prostoru“, *Književna kritika*, Beograd, jul-avgust, 1989.
- 31) Mamuzić, I., Stefanović, D.: *Književna lektira u osnovnoj školi*, Mlado pokolenje, Beograd, s.a.
- 32) Marinković, S.: *Metodika kreativne nastave srpskog jezika i književnosti*, Kreativni centar, Beograd, 1995.
- 33) Meletinski, E.M.: *Poetika mita*, Nolit, Beograd, s.a.
- 34) Nikčević, V.: *Crnogorski jezik I i II*, Matica crnogorska, Cetinje, 1993. i 1997.
- 35) Nikčević, Vojislav P.: *Gramatika crnogorskoga jezika*, Podgorica, 2001.
- 36) Nikčević, Vojislav P.: *Istorija crnogorske književnosti od početaka pismenosti do XIII vijeka*, Cetinje, 2009.
- 37) Nikolić, Ljiljana, Stanojčić, Živojin, Klikovac, Duška: *Jezik i jezička kultura 1*, Stručna knjiga, Beograd, 1998. (IV izdanje)
- 38) Nikolić, Ljiljana, Stanojčić, Živojin, Klikovac, Duška: *Jezik i jezička kultura 2*, Stručna knjiga, Beograd, 1997. (II izdanje)
- 39) Nikolić, M.: *Metodika nastave srpskohrvatskog jezika i književnosti*, Zavod za izdavanje udžbenika SRS, Beograd, 1988.
- 40) Paprenica M.: *Problemi jedinstva nastave maternjeg jezika i književnosti*, Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, Beograd, s.a.
- 41) Petković, Novica: *Od formalizma ka semiotici*, BIGZ, Beograd 1984.
- 42) *Pravopis crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
- 43) Radojević, R.: *Tokovima crnogorske književnosti*, NIO „Pobjeda“, Titograd, 1978.
- 44) Rečnik književnih termina, Nolit, Beograd, 1985.
- 45) Rosandić, D.: *Metodika književnog odgoja*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- 46) Rosandić, D.: *Nastava hrvatskosrpskog jezika i književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1968.
- 47) Rotković, Radoslav: *Crnogorsko književno nasljeđe*, Titograd 1976.
- 48) Rotković, Radoslav: *Jezikoslovne studije*, Cetinje 2009.
- 49) Selimović, Meša: *Za i protiv Vuka*, Matica srpska, Novi Sad, 1967.
- 50) Silić, J.: *Crnogorski jezik, naučno-metodološke osnove standardizacije crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
- 51) Sosir, Ferdinand: *Opšta lingvistika*, Nolit, Beograd, 1977.
- 52) Stanojčić, Ž., Popović, Lj.: *Gramatika srpskog jezika za gimnazije i srednje škole*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2008. (jedanaesto, prerađeno izdanje)
- 53) Stevanović, M.: *Savremeni srpskohrvatski jezik I i II*, Naučna knjiga, Beograd, 1969.
- 54) Šipka, Milan: *Priče o riječima*, Svjetlost, Sarajevo, 1984. (VIII izdanje)
- 55) Šklovski, Viktor: *Energija zablude*, Prosveta, Beograd, 1981.
- 56) Šklovski, Viktor: *Građa i stil u Tolstojevom romanu „Rat i mir“*, Nolit, Beograd, 1984.
- 57) *Teorija filma*, priredio Dušan Stojanović, Nolit, Beograd, 1978.
- 58) Turković, Hrvoje: *Razumijevanje filma*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1988.
- 59) Uspenski, Boris: *Poetika kompozicije Semiotika ikone*, Nolit, Beograd, 1979.
- 60) Velek, Rene, Voren, Ostin: *Teorija književnosti*, Nolit, Beograd, 1974.
- 61) Vuković, N.: *Uvod u književnost za djecu i omladinu*, Unireks, Podgorica, 1996.
- 62) Vuković, Novo: *Putevi stilističke ideje*, Jasen, Podgorica – Nikšić, 2000.

---

10. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/CA I STRUČNIH SARADNIKA/CA

Nastavu crnogorskog jezika i književnosti mogu izvoditi nastavnici/e koji/e su završili/e studije književnosti i jezika, jezika i književnosti, uporedne (komparativne) književnosti i opšte književnosti i teorije književnosti na filološkim ili filozofskim fakultetima u zemlji ili ukoliko posjeduju komplementarne diplome sa drugih univerziteta iz okruženja, uz prethodno nostrifikovanje od strane nadležnih službi.